

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ

Львівський національний університет ветеринарної медицини

та біотехнологій імені С.З. Гжицького

кафедра фармації та біології

ГРИЦИНА МИРОСЛАВА РОМАНІВНА

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДЛЯ ВИКОНАННЯ І ЗАХИСТУ КУРСОВИХ РОБІТ З
ФАРМАКОГНОЗІЇ**

для студентів спеціальності

226 «Фармація, промислова фармація»

ЛЬВІВ - 2021

УДК 58(07)

Методичні рекомендації для виконання і захисту курсових робіт з фармакогнозії (для студентів денної і заочної форми навчання спеціальності 226 «Фармація, промислова фармація») / укладач Грицина М.Р. – Львів: Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького, 2021. – 56 с.

Схвалено та рекомендовано до друку кафедрою фармації та біології (протокол № 6 від 21 січня 2021 р.) і методичною комісією факультету ветеринарної гігієни, екології та права (протокол № 5 від 22 січня 2021 р.)

Рецензенти:

Демчук О.Г., канд. фарм. наук, доцент кафедри фармації та біології Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького

Шемедюк Н.П., канд. біол. наук, доцент кафедри біотехнології та радіології ЛНУВМБ імені С.З. Гжицького

ЗМІСТ

ЗМІСТ	3
ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ВИМОГИ ДО ПІДГОТОВКИ ТА ВИКОНАННЯ КУРСОВИХ РОБІТ.....	5
1.1. Загальні положення	5
1.2. Методика підготовки курсової роботи.....	6
РОЗДІЛ 2. ВИМОГИ ДО НАПИСАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ..	9
2.1. Структура курсової роботи	9
2.2. Рекомендації, щодо виконання розділів курсової роботи	9
РОЗДІЛ 3. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ	14
3.1. Загальні вимоги до курсової роботи	14
3.2. Правила оформлення роботи	14
3.3. Орієнтовні теми курсових робіт та їх плани з фармакогнозії	17
РОЗДІЛ 4. ПІДГОТОВКА ДО ЗАХИСТУ ТА ЗАХИСТ КУРСОВОЇ РОБОТИ	25
4.1. Критерії оцінювання курсової роботи	25
4.2. Професійна етика.....	27
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	28
Додаток А	30
Додаток Б	31
Додаток В	32
Додаток Г	33
Додаток Д	34
Додаток Е	37
Додаток Ж	42
Додаток З	47
Додаток К	49
Додаток Л	52

ВСТУП

Фармакогнозія – наука, що вивчає лікарські рослини, лікарську сировину рослинного та тваринного походження, а також продукти їх переробки. У перекладі з грецької фармакогнозія – це вивчення ліків або знання про ліки (*pharmakon* – ліки, отрута та *gnosis* – знання, вивчення).

Сучасна фармакогнозія - це високоспеціалізована прикладна наука, що розглядає біологічні, біохімічні й лікарські властивості рослин, природної сировини та продуктів з неї. Предметом вивчення фармакогнозії є лікарські рослини, рідше – об'єкти тваринного походження як джерела лікарської сировини.

Фармакогнозія разом біохімією лікарських рослин та методами фармакогнозії, забезпечує студентам знання властивостей, складу, біосинтезу найважливіших природних біологічно - активних сполук, чим закладає наукову основу для переробки лікарської рослинної сировини (ЛРС) та разом з іншими профільними дисциплінами формує професійні знання фармацевта та інженера-технолога фармацевтичних виробництв. Фармакогностична підготовка фармацевта передбачає навчання основним видам професійної діяльності в галузі лікарських засобів рослинного походження, допомагає у вирішенні завдань, починаючи з раціонального природокористування ресурсами лікарських рослин, закінчуючи переробкою ЛРС в лікарський препарат. Для цього фахівець повинен знати вимоги щодо оптимальних параметрів заготівлі і сушіння сировини з метою збереження повного комплексу БАР, уміти виділяти природні субстанції, переробляти їх у лікарські препарати, проводити аналіз ЛРС та фітопрепаратів фармакопейними методами. Важливе значення для проведення фармакогностичного аналізу, зокрема мікро-і макроаналізу та різноманіття лікарських рослин має вивчення фармацевтичної ботаніки. Актуальним питанням є утилізація відходів фітохімічного виробництва й охорона навколишнього середовища.

Одним з видів навчального процесу є виконання курсової роботи. Вона є однією із форм самостійної наукової роботи з елементами дослідження, що виконується здобувачами вищої освіти протягом семестру відповідно до навчального плану підготовки фахівців з метою закріплення, поглиблення та узагальнення знань, одержаних за час освітньої діяльності та їх застосування до комплексного вирішення конкретного фахового завдання. З метою запобігання плагіату здобувач при написанні письмової роботи має керувати нормами Положення про академічну доброчесність в університеті.

Методичні рекомендації підготовлені для студентів 3 курсу для студентів денної і заочної форми навчання спеціальності 226 «Фармація, промислова фармація», які вивчають дисципліну «Фармакогнозія». Вони містить повний опис вимог до змісту, оформлення, написання розділів, правила цитування і написання бібліографії курсових робіт, що виконуються студентами університету. У додатках представлені зразки окремих компонентів курсової роботи.

РОЗДІЛ 1. ВИМОГИ ДО ПІДГОТОВКИ ТА ВИКОНАННЯ КУРСОВИХ РОБІТ

1.1. Загальні положення

Курсова робота (проект) – один із видів індивідуальних завдань навчально-дослідницького, творчого чи проектно-конструкторського характеру, який має на меті не лише поглиблення, узагальнення й закріплення знань здобувачів вищої освіти із навчальної дисципліни, а й застосування їх у вирішенні конкретного фахового завдання та вироблення вміння самостійно працювати з навчальною й науковою літературою, електронно-обчислювальною технікою, лабораторним обладнанням, використовуючи сучасні інформаційні засоби та технології.

Курсові проекти виконуються здобувача вищої освіти, зазвичай, під час вивчення фахових навчальних дисциплін у вищих закладах освіти, які здійснюють підготовку фахівців із технічних, технологічних, будівельних, сільськогосподарських та інших спеціальностях.

Метою підготовки курсової роботи є:

- закріплення, узагальнення, систематизація, поглиблення та вдосконалення знань, отриманих у результаті вивчення відповідної навчальної дисципліни;

- вироблення творчого мислення, набуття вмінь самостійно працювати з літературними джерелами та нормативно-правовими актами, правильно аналізувати та узагальнювати матеріал;

- поглиблене вивчення літературних джерел – аналіз та узагальнення їхнього основного змісту, розширення обсягу знань за темою, співставлення різних точок зору на одні й ті ж питання;

- прищеплення навичок наукового дослідження, стимулювання до самостійного наукового пошуку.

Виконання курсової роботи передбачено навчальним планом і є обов'язковим. Без виконання її студент не допускається до державних екзаменів. Перш ніж розпочинати писати курсову роботу, студент зобов'язаний ознайомитися з основними вимогами до її виконання.

Тематика курсових робіт (проектів) визначається й затверджується кафедрами відповідно до змісту та завдань навчальної дисципліни.

Керівництво курсовими роботами (проектами) здійснюється професорами, доцентами, старшими викладачами, а також асистентами й іншими фахівцями, які мають досвід науково - педагогічної та практичної роботи.

Курсова робота має бути виконана здобувачем вищої освіти самостійно у чітко визначений період. При її написанні необхідно стисло, логічно й аргументовано викладати зміст питань, уникати загальних слів, бездоказових тверджень, тавтології, обов'язково посилатися на авторів і джерела, з яких запозичалися матеріали або окремі результати, робити висновки.

Максимальна кількість балів за курсову роботу (проект) становить 100, компонентами яких є бали за виконання практичної і теоретичної частини роботи, її оформлення, захист тощо. Критерії оцінювання розробляються відповідними кафедрами і відображаються в робочій навчальній програмі та методичних вказівках до їх виконання.

Захист курсової роботи (проекту) проводиться перед комісією у складі двох - трьох викладачів кафедри за участю керівника курсової роботи (проекту). Курсові роботи (проекти) зберігаються на кафедрі протягом 1 року, потім списуються у встановленому порядку.

Результати захисту курсової роботи (проекту) оцінюються за шкалою оцінювання, прийнятою в Університеті. Критерії оцінювання розробляються відповідними кафедрами і відображаються в робочій навчальній програмі та методичних вказівках до їх виконання.

Порада для студента:

По суті курсова робота – це та ж дипломна, тільки менше рази в 3 за обсягом, і найчастіше, дипломна робота пишеться на підставі курсових, тому якісне опрацювання цих етапів дозволить заощадити свій час і нерви в майбутньому – залишиться тільки об'єднати все в дипломі.

Захист курсових робіт (проектів) здійснюється перед комісією у складі 2-3 викладачів кафедри, у тому числі керівника курсової роботи (проекту).

1.2. Методика підготовки курсової роботи

Виконання курсової роботи передбачає такі етапи:

- вибір теми (разом з науковим керівником);
- підбір і опрацювання літературних, бажано за останні 10 років;
- складання попереднього плану курсової роботи;
- формування предмету, об'єкту, мети та завдань дослідження;
- освоєння методик дослідження та проведення дослідів для експериментальних робіт;
- опрацювання отриманих результатів і написання розділу «Результати досліджень та їх обговорення»;
- обробка, аналіз та узагальнення зібраної інформації, формування попередніх висновків;
- системні консультації з науковим керівником, участь в методичних семінарах кафедри, науково-практичних конференціях з метою апробації роботи;
- написання та оформлення тексту, формулювання висновків, підготовка додатків, списку літератури;
- представлення завершеної курсової роботи науковому керівнику для рецензування;
- доопрацювання роботи згідно із зауваженнями керівника;
- підготовка доповіді і мультимедійної презентації;
- захист курсової роботи.

Вибір теми. Здобувачам вищої освіти надається право вільного вибору теми курсової з переліку тем, попередньо затвердженому на засіданні кафедри, перелік яких знаходиться в методичних рекомендаціях.

Тема повинна бути актуальною й тісно пов'язаною із розв'язанням практичних фахових завдань. Вона має становити інтерес для студента, бути пов'язаною з його діяльністю і сприяти максимальному використанню здобутих знань і практичного досвіду. із запропонованого кафедрою переліку. Студент має право запропонувати власну тему курсової роботи, але при цьому він повинен обґрунтувати викладачу доцільність її розробки, виходячи з її актуальності, відповідності фахові, зі своїх наукових інтересів та сучасного стану розвитку наукових досліджень. Тематика курсових робіт щорічно коригується викладачами.

Науковий керівник погоджує зі студентом мету, план і графік виконання роботи, надає необхідні консультації.

Формулювання мети та основних завдань курсової роботи. Залежно від того, наскільки зрозуміло і точно сформульовано мету роботи, настільки вдалим будуть її основні завдання, план, організація виконання, стиль викладу. Правильне визначення мети роботи дасть змогу студенту виокремити в ній основний напрям дослідження, впорядкувати пошук і аналіз матеріалу, підвищити якість роботи над нею.

Складання плану курсової роботи. На початку підготовки курсової роботи студенту необхідно ознайомитися зі змістом наукових публікацій за обраною темою і скласти календарний план із зазначенням основних етапів роботи, який потрібно узгодити з науковим керівником. Взірець плану знаходиться у додатку Б.

План курсової роботи є відбиттям її структури, під якою розуміється порядок компонування і взаємозв'язок окремих її частин. План курсової роботи має, в основному, такі розділи: вступ, огляд літератури в якому відображений теоретичний аналіз проблеми, матеріали і методи досліджень – для експериментальних робіт, результати досліджень і їхнє обговорення, висновки, список використаних джерел та додатки (якщо вони є).

Виконані розділи роботи студент подає на розгляд керівнику і відповідно до його зауважень уточнює, доповнює і в разі потреби їх доопрацьовує.

Виклад матеріалу курсової роботи. Студент повинен викладати матеріал послідовно, взаємопов'язуючи окремі його частини повністю розкрити тему роботи. Для цього необхідно приділити увагу сучасним теоретичним і методичним розробкам, проаналізувати відповідну наукову літературу та періодичні видання, визначити своє ставлення до дискусійних питань з проблеми дослідження. На основі аналізу емпіричних та звітних даних, особистих узагальнень чи власних досліджень, потрібно зробити необхідні висновки, висвітлити досягнуті успіхи, зазначити існуючі недоліки, а також висловити пропозиції та рекомендації щодо можливості введення у виробництво нових фітопрепаратів. Обов'язковим є посилання в тексті на використану літературу, яка вказується в квадратних дужках.

Подання курсової роботи науковому керівнику на рецензування. Не пізніше, ніж за два тижні до захисту, студент подає курсову роботу науковому керівнику, який рецензує та оцінює її. У разі негативної оцінки курсова робота повертається студенту, який повинен доопрацювати її з урахуванням зауважень і лише після цього доопрацьований варіант подати науковому керівнику для повторної оцінки. Якщо попередня оцінка позитивна, студент допускається до захисту курсової роботи.

РОЗДІЛ 2. ВИМОГИ ДО НАПИСАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота – це різновид наукової роботи, а її оформлення і зміст повинні відповідати регламенту, який прописаний в «Положенні про організацію навчального процесу у ЛНУВМБ імені С.З. Гжицького, 2015» і методичних рекомендаціях, складених на основі державного стандарту «ДСТУ 3008-95 до документації та звітів у сфері науки та техніки».

Мета написання курсової роботи – це закріплення студентом знань, отриманих в ході навчального процесу з пройденого предмету. Завдяки курсовій роботі, викладачеві легше перевірити якість отриманих студентом знань і здатність застосовувати ці знання до вирішення професійних завдань.

Не варто забувати, що весь теоретичний матеріал необхідно унікалізувати, тобто викласти своїми словами. В іншому випадку робота буде визнана плагіатом і не допущена до захисту.

2.1. Структура курсової роботи та рекомендований обсяг її елементів

1. Титульна сторінка – 1 сторінка (Додаток А).
2. План-проспект (Додаток Б).
3. Анотація (Додаток В).
4. Перелік умовних позначень (за необхідності).
5. Зміст – 1 сторінка (Додаток Г).
6. Вступ – 2–3 сторінки.
7. Основна частина – 20–30 сторінок.
8. Висновки – 1–2 сторінки.
9. Список використаної літератури (Додаток Д).
10. Додатки.

2.2. Рекомендації, щодо виконання розділів курсової роботи

Титульна сторінка

Титульний аркуш роботи оформляється відповідно до Додатку А.

На титульній сторінці повинні бути зазначені:

- назва вищого навчального закладу;
- назва факультету та кафедри, де виконувалася робота;
- тема курсової роботи;
- назва групи та спеціальності;
- прізвище, ім'я та по-батькові автора роботи (повністю);
- прізвище, ініціали, посада і вчений ступінь керівника;
- місто і рік виконання роботи.

Зміст

Служить для забезпечення швидкого пошуку потрібної інформації й повинен включати назви складових частин курсової роботи з обов'язковим зазначенням номерів сторінок.

Зміст подають на початку курсової роботи (додаток Б). Він містить найменування та номери початкових сторінок усіх розділів, підрозділів, пунктів (якщо вони є і мають заголовки), зокрема, вступу, висновків, розділів і підрозділів, додатків, списку використаних джерел та ін.

Анотація

Обсяг анотації – до однієї сторінки (1200 знаків з пробілами). Анотація покликана стисло розкрити зміст курсової роботи. Літературні посилання, таблиці та формули в анотації не подаються. У викладі основних результатів студент дає чітку характеристику дослідження, стисло і логічно викладає сутність своїх наукових пошуків, тобто вказує, що було проаналізовано, зроблено, встановлено. Після анотації наводять ключові слова. Загальна кількість яких не повинна бути меншою трьох і більша десяти.

Анотації складаються за формою, яка містить такі структурні одиниці:

1. Прізвище та ініціали студента;
2. Назва курсової роботи, вид роботи;
3. Спеціальність (шифр, назва);
4. Назва навчального закладу;
5. Місто, рік;
6. Основні ідеї, результати та висновки курсової роботи.
7. Ключові слова.

Вступ

Вступ повинен бути чітким і зваженим, обсягом 2-3 сторінки. Його не потрібно перевантажувати загальними фразами.

Вступ розкриває сутність і стан наукової проблеми та її значущість, обґрунтування необхідності проведення дослідження, а також подають загальну характеристику курсової роботи в рекомендованій нижче послідовності:

- обґрунтовується вибір теми роботи, актуальність і суть досліджуваної проблеми;
- визначити об'єкт і предмет курсової роботи;
- сформулювати мету й завдання роботи;
- сформулювати теоретичне та практичне значення роботи.

Актуальність теми дослідження – це обґрунтування проблеми дослідження з точки зору її соціальної, наукової та практичної значущості в даний час.

Об'єкт і предмет дослідження завжди представлені в самій темі курсової роботи. Об'єктом дослідження виступає те, що досліджується.

Предмет дослідження міститься в межах об'єкта і конкретизує, що саме в об'єкті буде вивчатись. Предмет включає в себе ті сторони та властивості об'єкта, які максимально відтворюють сутність проблеми, тобто фіксує певні аспекти, зв'язки та сторони об'єкта, що розкриваються в процесі пошукової роботи.

Мета роботи зазвичай тісно переплітається з назвою роботи і повинна чітко вказувати, що саме вирішується. Мета завжди націлена на кінцевий результат.

Мета дослідження полягає у встановленні, виявленні наукових фактів, формулюванні закономірностей, обґрунтуванні найбільш ефективних шляхів навчання й виховання. Тому в ній використовуються такі терміни: «визначити», «дослідити», «виявити», «встановити», «обґрунтувати», «довести», «перевірити», «розробити» тощо.

Мета розкриває те, що автор хоче визначити при проведенні досліджень (остаточну мету): встановити залежності між чинниками; визначити зв'язки між явищами; розробити умови для усунення недоліків; розкрити можливості удосконалення процесу; охарактеризувати обставини; простежити розвиток тощо.

Завдання – це послідовні етапи дослідницької роботи, спрямовані на досягнення поставленої мети. Завдання повинні розкривати, конкретизувати мету дослідження і в загальному підсумку повинні бути адекватні цій меті та корелювати зі змістом.

Методи дослідження. У курсовій роботі подають перелік використаних методів дослідження для досягнення поставленої в роботі мети. Щоб отримати достовірні результати, рекомендується використовувати різноманітні методи.

Загальнонаукові методи дослідження: емпіричні (експеримент, спостереження, опис) та теоретичні (аналіз, синтез, абстрагування, узагальнення, індукція, дедукція, пояснення, класифікація тощо), а також системний, функціональний, конкретно-соціологічний.

Теоретичне і практичне значення курсової роботи полягає у розкритті рекомендацій щодо наукового використання і практичного застосування одержаних результатів дослідження, тобто формулюють вагомість отриманих даних для науки і стосовно практичного застосування. Наприклад, це значення може полягати у використанні наукових розробок у навчальному процесі, зокрема, під час проведення лекційних і практичних занять, у роботі над навчальними проектами, а також рекомендації для раціонального збору лікарської рослинної сировини (ЛРС), ідентифікації морфологічно близьких видів та визначення в них біологічно-активних речовин (БАР), застосування лікарських рослин при певних захворюваннях та як сировину для виготовлення ліків. Інтродукція перспективних лікарських рослин природної флори та їх промислове вирощування.

Структура роботи. Вказується: структурні підрозділи, кількість використаних джерел, загальний обсяг роботи і основний текст (кількість сторінок).

Основна частина роботи

Основна частина присвячена розкриттю, деталізації, доказу, аргументації основних положень роботи. Висвітлюється процес дослідження, дається аналіз та узагальнення отриманих результатів, їхня інтерпретація та пояснення. Ця частина курсової роботи складається з розділів, підрозділів, які мають свою назву. Кожен розділ починають з нової сторінки. Зміст розділів, послідовність викладу інформації в тексті повинна співпадати з поставленими завданнями та відповідати його назві. Всі розділи роботи повинні бути

пов'язані між собою, доповнювати й поглиблювати одна одну. Тому особливу увагу потрібно звертати на логічні переходи від одного розділу до другого і всередині розділу від питання до питання.

В експериментальних роботах окремі розділи можуть мати практичну спрямованість і передбачати виконання завдань або проведення експериментальних досліджень.

Основному тексту кожного розділу може передувати передмова з коротким описом вибраного напрямку та обґрунтуванням застосованих методів досліджень. У кінці кожного розділу формулюються висновки зі стислим викладом результатів, що дає змогу вивільнити загальні висновки від другорядних подробиць.

Перший розділ присвячується, як правило, теоретичному обґрунтуванню питання. Невід'ємною частиною першого розділу є огляд наукових джерел з досліджуваного питання. В огляді літератури окреслюють основні етапи розвитку наукової думки з даної проблеми, висвітлюють роботи попередників, їх різні погляди і визначається місце курсової роботи у розв'язанні проблеми.

У *другому розділі* «Матеріали і методи дослідження», який оформляють лише в експериментальних роботах, обґрунтовують вибір напрямку досліджень, вказують матеріали і методи дослідження. Детально описують методики за якими проводять дослідження.

Третій розділ є експериментальним, в ньому наводяться отримані результати дослідження (підрозділ 1) та проводиться їх обговорення. (підрозділ 2).

У розділах оглядової роботи студент повинен висвітлити те нове, що він вносить у розробку проблеми, порівняти його із даними інших дослідників та практиків. Виклад матеріалу підпорядковують одній провідній ідеї, чітко визначеній автором. В основній частині дається:

- огляд літератури за темою і вибір напрямків досліджень: окреслюються основні етапи розвитку наукової думки за проблемою дослідження, висвітлюються нормативні, наукові та навчальні джерела, визначаються невирішені питання, обґрунтовується необхідність проведення досліджень у цій галузі;

- в результатах досліджень висвітлюється оцінка повноти виконання поставлених завдань певної проблеми, її порівняння з аналогічними результатами вітчизняних і зарубіжних досліджень, тощо.

При написанні курсової роботи повинні бути посилання на джерела, матеріали або окремі результати, які наводяться в роботі. Посилатися слід на останні видання публікацій. На більш ранні видання можна посилатися лише в тих випадках, коли в них наявний матеріал, який не включено до останнього видання. Якщо використовуються відомості, матеріали з монографій, оглядових статей, інших джерел з великою кількістю сторінок, тоді в посиланні необхідно вказати номери сторінок, ілюстрацій, таблиць, формул з джерела, на яке є посилання в роботі. Узагальнені числові дані, які можуть концентруватися в таблицях, діаграмах, графіках, схемах, необхідно наводити

точно та аргументовано, з посиланням на відповідні джерела чи власні обчислення.

Курсова робота передбачає відповідність роботи найважливішому критерію: унікальності. При написанні наукової праці плагіат неприпустимий, так само як і перенасиченість тексту прямими цитатами з джерел.

Висновки

Висновки – це підсумкове викладення основного, концептуального змісту роботи, стисле формулювання найважливіших результатів виконання поставлених завдань курсової роботи. Повинні займати приблизно одну сторінку.

Найзручніше формулювати висновки у відповідності з поставленими завданнями курсової роботи. Таким чином, ***висновків повинно бути не менше, ніж завдань*** (по одному завданню можна одержати декілька висновків). Висновки повинні бути чіткими, однозначними й органічно впливати зі структури роботи.

Список використаної літератури

Повинен містити 15-20 джерел, розташованих в алфавітному порядку, з яких переважають за останні 10-15 років. Він розміщується в роботі після висновків. Джерела в списку вказуються мовою оригіналу. Бажано включати англomовні публікації. У цей список потрібно включати літературу з теми, яка досліджується і на яку в роботі є посилання.

Список використаних джерел і літератури формується за алфавітом згідно з вимогами ДСТУ 8302:2015 (Додаток).

Додатки

Цей елемент структури роботи не є обов'язковим. Їх завдання – документально підтвердити наведені в роботі дані, навести приклади, дати зразки тощо. Додатки доцільно вводити, коли автор використовує відносно велику кількість громіздких таблиць, графіків, фотографій, рисунків, статистичного, довідкового та ін. матеріалу. У тексті роботи повинно бути посилання на інформацію, яка включена в додатки.

РОЗДІЛ 3. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

3.1. Загальні вимоги до курсової роботи

- Розмір аркуш - А4, орієнтація - книжкова;
- Розмір літер – 14;
- Шрифт – Times New Roman;
- Міжрядковий інтервал – 1.5;
- Об'єм курсової роботи – 20-25 сторінок*;
- Відступ абзацу – 1.5 см;
- Вирівнювання – по ширині;
- Поля зліва – 2.5 см до 3 см;
- Поля праворуч – 1 см;
- Поля внизу і вгорі – 2см.

*Обсяг завершеної курсової роботи 20-25 сторінок. Титульний аркуш, список джерел та додатки в цей розрахунок не входять.

3.2. Правила оформлення роботи

Курсова робота друкується в одному екземплярі.

Титульний аркуш не підлягає нумерації. Нумерація сторінок наскрізна: перша – титульний аркуш, друга – зміст і т. д. Нумери сторінок проставляються арабськими цифрами вгорі в правому куті сторінки без крапки в кінці. На титульному аркуші та змісті номери сторінок не ставляться (але рахуються). Бібліографія та додатки включаються в наскрізну нумерацію.

Структурні частини роботи починаються з нової сторінки: (ЗМІСТ, РОЗДІЛ, ВИСНОВКИ, СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ, ДОДАТКИ). Заголовки друкують великими літерами симетрично до тексту.

Кожен розділ починають з нової сторінки. Назву розділу розміщують по центру рядка, регістр – “всі прописні”, не підкреслюючи та без крапки в кінці. Шрифт можна виділити жирним.

Заголовки підрозділів слід починати з абзацного відступу і друкувати маленькими літерами, крім першої великої, не підкреслюючи, без крапки в кінці. Шрифт можна виділити жирним. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, вони розділяються крапкою. Заголовки підрозділів друкуються маленькими літерами з абзацного відступу. У кінці заголовка крапка не ставиться. Відстань між заголовком та текстом повинна дорівнювати 1 інтервалу.

Не допускається розміщувати назву розділу, підрозділу, а також пункту й підпункту в нижній частині сторінки, якщо після неї розміщено тільки один рядок тексту.

Відстань між підрозділами, між заголовком і текстом має становити 1 рядок.

Розділи роботи повинні позначатися арабськими цифрами, наприклад, 1, 2, 3 і т.д.

Підрозділ нумерується двома цифрами: перша – номер розділу, друга – порядковий номер в межах розділу, відокремлені крапкою, без слова підрозділ. Після номера підрозділу крапку не ставлять.

Наприклад, 2.1. Назва підрозділу (розділ 2, 1 – порядковий номер підрозділу, і т.д.)

Якщо в роботі зустрічаються рисунки, креслення, схеми, таблиці, їх потрібно подавати безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці.

Ілюстрації позначають словом *Рисунок* і нумерують послідовно в межах розділу. Номер ілюстрації повинен складатися з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка.

Порядковий номер ілюстрації вказується без знаку № арабськими цифрами. Кожна ілюстрація має відповідати тексту, а текст – ілюстрації.

Усі графічні матеріали курсової роботи (ескізи, діаграми, графіки, схеми, фотографії, рисунки, креслення тощо) повинні мати однаковий підпис «Рисунок». На всі ілюстрації повинні бути посилання в роботі.

Наприклад: Рисунок 1.2 - (другий рисунок першого розділу).

Назву рисунка друкують з великої літери та розміщують під ним посередині рядка. Назви ілюстрацій, що містять текст з якомога стислою характеристикою зображеного, розміщують після їхніх номерів.

За необхідності ілюстрації доповнюють пояснювальними даними (підрисунковий текст). Номер ілюстрації, її назву та пояснювальні підписи розміщують послідовно під ілюстрацією. В тексті роботи посилання на рисунок скорочується, (наприклад – рис. 1.2).

Кожна **таблиця** повинна бути пронумерована в рамках розділу, де вона згадується та мати назву. Слово «Таблиця», з відповідним номером, пишеться справа вгорі таблиці. Рядком нижче, по-центру, пишеться її назва. В тексті роботи посилання на таблицю скорочується, (наприклад: табл. 1.2).

Приклад:

Таблиця 1

Назва таблиці		
Номер	Назва	Сума

Формули і рівняння треба виділяти з тексту вільними рядками та позначати певним номером, написаним у дужках. Формули нумерують у межах розділу. Номер формули складається з номера розділу і порядкового номера формули в розділі, між якими ставлять крапку. Нумери формул пишуть біля правої межі аркуша на рівні відповідної формули у круглих дужках, наприклад: (3.1) (перша формула третього розділу). Посилання в тексті на формули вказують порядковим номером формули в дужках, наприклад «... у формулі (3.1)».

Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів треба наводити безпосередньо під формулою у послідовності. Значення кожного символу і числового коефіцієнта треба подавати з нового рядка. Перший рядок пояснення починають зі слова «де» без двокрапки.

Числа та знаки у тексті. Великі круглі числа (тисячі, мільйони, мільярди) зручніше писати у вигляді поєднання цифр із скороченням, наприклад, 6 тис., 12 млн., 14 млрд. Знак №, §, % у тексті може стояти тільки біля цифри. Якщо такий знак застосований без поєднання з числом у цифровій формі, то його замінюють словом.

Додатки подають після списку використаних джерел, розміщуючи їх у порядку появи посилань на них у тексті роботи. Кожен додаток повинен починатися з нової сторінки. Додаток повинен мати заголовок, надрукований угорі малими літерами з першої великої симетрично відносно тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої друкується слово "Додаток ..." і велика літера, що позначає додаток. Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ь. Наприклад: Додаток А, додаток Б і т. д.

При написанні курсової роботи здобувач вищої освіти має **посилатися на літературні джерела**, матеріали або результати, з яких вони наводяться. Посилання в тексті на джерела зазначаються їх порядковим номером у списку використаних джерел, який позначається у квадратних дужках, наприклад [5].

Коли наводиться у тексті цитата (береться в лапки) чи якісь конкретні дані з джерела, то вказується відповідна сторінка, наприклад: «... цитата» [5, с.320]. Це означає, що цитата запозичена із 320 сторінки 5 джерела в бібліографії. Посилання на декілька видань оформлюється так: [5; 10; 23] (вказуються порядкові номери у списку джерел).

Оформлення списку використаних джерел і літератури. Зі списку можна зробити висновок про ступінь ознайомленості здобувача вищої освіти з джерелами та літературою з проблеми, що досліджується. Список використаних джерел і літератури містить бібліографічний опис використаних джерел інформації та розміщується після висновків.

Список джерел і літератури розміщується в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків. Нумерація в прикінцевому списку джерел і літератури суцільна від першої до останньої позиції (додаток Г).

Список джерел і літератури іноземною мовою (англійською, французькою тощо) варто наводити після джерел українською та російською мовами, дотримуючись наскрізної нумерації.

Internet-ресурси не обов'язково виділяти в окрему групу джерел або літератури, оскільки вони такими не є. Internet – не джерело, не література, а місце розташування останніх, засіб масової інформації. Водночас специфічними джерелами виступають блоги, веб-форуми, чати, офіційні сторінки в соціальних медіа тощо.

Відомості про джерела та літературу, включені до списку, слід подавати відповідно до вимог державного стандарту з обов'язковим наведенням назв праць. Зокрема потрібну інформацію можна одержати з чинного стандарту

«Інформація та документація Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. ДСТУ 8302:2015. Складові бібліографічного опису».

Завершується оформлення курсової роботи брошуруванням у спеціальні папки або за допомогою папок-скорозшивачів.

3.3. Орієнтовні теми курсових робіт та їх плани з фармакогнозії

В переліку тем (групи тем) та їх планів подається загальний план дослідження лікарської рослин (ЛР) чи її лікарської рослинної сировини (ЛРС). Для дослідження теми 1 і 5 студент повинен вибрати будь-яку ЛР з додатку Е, а з тем 2, 3, 4 – будь-яку ЛРС з додатку Ж, 3 і вивчати її за запропонованим планом.

В іншій групі тем 6, 8, 9 потрібно обрати біологічно-активну речовину, яку ви будете досліджувати у лікарських рослинах. Тут обов'язково потрібно вказати і дати коротку характеристику препаратів, в склад яких входить ця рослина. Інформацію про лікарські засоби ви можете знайти за посиланням: <http://www.drlz.com.ua/>

Інформацію як користуватися пошуковою системою можна отримати у додатку К.

У групі тем 7 потрібно вибирати захворювання та описати його лікування рослинами і фітопрепаратами.

Тема 1. Ідентифікація та визначення доброякісності ЛРС макроскопічним та мікроскопічним методами (вибираємо довільну ЛР і ЛРС)

План

Вступ

1. Назва рослини (рід, вид, родина) та сировини українською, латинською мовами, основні синоніми.
2. Історія застосування рослини в медицині, роль вітчизняних та іноземних вчених в її дослідженні.
3. Хімічний склад та застосування в народній та науковій медицині.
4. Поширення та умови зростання виду в природі та культурі.
5. Коротка ботанічна характеристика рослини. Відмінності морфологічно схожих видів.
6. Макроаналіз лікарської рослинної сировини.
7. Мікроаналіз лікарської рослинної сировини.
8. Домішки у ЛРС.

Висновки.

Література.

Приблизний перелік тем:

1. Фармакогностичне дослідження плодів, квіток, листя видів роду *Prunus* (слива). Застосування в медицині.

2. Фармакогностичне дослідження трави видів роду *Salvia* L. Застосування в медицині.
3. Фармакогностичне дослідження плодів, квіток, листя видів роду *Pyrus* (груша). Застосування в медицині.
4. Фармакогностичне дослідження видів роду перстач (*Potentilla*). Застосування в медицині.
5. Фармакогностичне дослідження плодів, квіток, листя видів роду *Crataegus* (глід). Застосування в медицині.
7. Фармакогностичне дослідження кори крушини ламкої.

Тема 2. Визначення сировинних запасів лікарської рослини (вибираємо довільну лікарську рослину)

План

Вступ

1. Назва рослини (рід, вид, родина) та сировини українською, латинською мовами, основні синоніми, відомості про походження (етимологія) назви.
2. Історія застосування рослини в медицині, роль вітчизняних та іноземних вчених в її дослідженні.
3. Коротка ботанічна характеристика рослини.
4. Хімічний склад ЛРС, його залежність від кліматичних та екологічних факторів.
5. Застосування в народній та науковій медицині, народному господарстві.
6. Ареал розповсюдження, місця зростання, екологічні особливості.
7. Сировинна база: ресурси та обсяги заготівлі дикорослої ЛРС. Обсяг та райони вирощування культивованих рослин. На конкретному виді лікарської рослини з допомогою методики визначення ресурсного потенціалу лікарських рослин, встановіть можливі обсяги заготівлі її ЛРС.
8. Раціональні прийоми заготівлі сировини. Природоохоронні заходи.

Висновки.

Література.

Тема 3. Стандартизація лікарської рослинної сировини

План

Вступ

1. Назва рослини (рід, вид, родина) та сировини українською, латинською мовами (за погодженням - англійською, німецькою, французькою, арабською, китайською, індійською тощо), основні синоніми, відомості про походження (етимологія) назви.
2. Історія застосування рослини в медицині, роль вітчизняних та іноземних вчених в її дослідженні.
3. Коротка ботанічна характеристика рослини.
3. Ареал розповсюдження, місця зростання, екологічні особливості.
4. Відмінності морфологічно схожих видів.
5. Сировинна база: ресурси та обсяги заготівлі дикорослої ЛРС.

6. Обсяг та райони вирощування культивованих рослин. Особливості культивування, сорти для видів, що ростуть в культурі.
 7. Хімічний склад ЛРС, його залежність від кліматичних та екологічних факторів.
 8. Первинна переробка ЛРС; сушіння, зберігання ЛРС. АНД на сировину.
 9. Тотожність та доброякісність ЛРС.
 10. Переробка ЛРС і шляхи використання.
 11. Застосування в народній та науковій медицині, фітопрепарати.
- Висновки.
Література.

Приблизний перелік тем:

Стандартизація ЛРС, що містить антоціани (*вибираємо довільну ЛРС, або групу БАР*)

Тема 4. Товарознавчий аналіз лікарської рослинної сировини
(*вибираємо довільну ЛРС*)

План

Вступ

1. Назва рослини (рід, вид, родина) та сировини українською, латинською мовами, основні синоніми, відомості про походження (етимологія) назви.
2. Хімічний склад, застосування, препарати.
3. Проведення товарознавчого аналізу (ТА) ЛРС:
 - 3.1. Перший етап ТА – приймання ЛРС до аптеки. Зовнішній огляд товару, визначення ідентичності (тотожності) ЛРС, доброякісності, чистоти.
 - 3.2. Другий етап ТА – відбір середньої проби. Пакування і маркування середньої проби.
 - 3.3. Третій етап ТА – аналіз середньої проби. Відбір і дослідження аналітичних проб № 1, № 2, № 3 згідно з вимогами АНД.

Висновки.

Література.

Приблизний перелік тем:

Товарознавчий аналіз ЛРС, що містить антоціани (*вибираємо довільну ЛРС, або групу БАР*)

Тема 5. Інтродукція лікарських рослин

План

Вступ

1. Назва рослини (рід, вид, родина) та сировини українською, латинською мовами (за погодженням - англійською, німецькою, французькою, арабською, китайською, індійською тощо), основні синоніми, відомості про походження (етимологія) назви.
2. Історія застосування рослини в медицині, роль вітчизняних та іноземних вчених в її дослідженні.

3. Хімічний склад ЛРС, застосування в народній та науковій медицині, народному господарстві.
 3. Коротка ботанічна характеристика рослини.
 3. Ареал розповсюдження, місця зростання, екологічні особливості при зростанні в природних умовах.
 4. Обсяг та райони вирощування культивованих рослин, сорти.
 6. Агротехніка вирощування в культурі.
 7. Фенологія виду в культурі.
 8. Переробка ЛРС і шляхи використання.
- Висновки.
Література.

Приблизний перелік тем:

1. Інтродукція софори японської (*Styphnolobium japonicum*) в умовах Львівщини.
2. Промислове вирощування лаванди вузьколистої (*Lavandula angustifolia*) в господарствах Західного регіону України.
(*вибираємо будь-яку рослину природної флори нашого регіону або з інших кліматичних умов*)

Тема 6. Характеристика окремих груп біологічно активних речовин (БАР)

План

Вступ

1. Визначення групи БАР. Історія виникнення назви, вітчизняні та іноземні вчені, які займалися вивченням цих речовин.
 2. Сучасна класифікація обраної групи БАР.
 3. Фізичні та хімічні властивості обраної БАР.
 4. Основні шляхи біосинтезу.
 5. Розповсюдження у рослинному світі.
 6. Локалізація в органах і тканинах.
 7. Роль БАР у життєдіяльності рослин.
 8. Вплив онтогенетичних факторів, кліматичних та екологічних умов на накопичення БАР у рослинах.
 9. Заготівля, сушіння і правила зберігання ЛРС, яка містить групу БАР, що вивчається.
 10. Методи виділення БАР з рослинної сировини.
 11. Методи аналізу ЛРС, яка містить досліджувану групу БАР.
 12. Застосування ЛРС у медицині та інших сферах господарства.
 13. Фітопрепарати.
- Висновки.
Література.

Приблизний перелік тем:

1. Характеристика серцевих глікозидів, хімічний склад, застосування ЛРС, препарати.

(Вибираємо будь-яку біологічно-активну речовину).

Тема 7. Фітохімічна та фітотерапевтична характеристика лікарської рослинної сировини, яка застосовується для лікування окремих захворювань

План

Вступ

1. Характеристика, причини та симптоми захворювання.
2. Принципи та основні напрямки лікування.
3. Застосування окремих груп БАР для терапії захворювання.
4. Класифікація ЛРС з короткою фармакогностичною класифікацією (ЛРС, що містить полісахариди, вітаміни тощо) у вигляді таблиці.
5. Фітотерапевтичні засоби при лікуванні цього захворювання, лікарські препарати, збори.

Висновки.

Література.

Приблизний перелік тем:

1. Фітохімічна і фітотерапевтична характеристика листків евкаліпта, застосування в медицині (іншої ЛР).
2. Цукрознижуючі фітопрепарати.
3. Лікарські рослини і ЛРС, що володіють гепатопротекторною дією.
4. Лікарські рослини і ЛРС, що володіють жовчогінною активністю
5. ЛР та ЛРС, що володіють гіпоглікемічною активністю.
6. ЛР та ЛРС, що мають гіпотензивну дію.
7. ЛР та ЛРС, що впливають на серцево-судинну систему.
8. ЛР та ЛРС, що сечогінну дію.
9. ЛР та ЛРС, що володіють жовчогінною активністю.
10. ЛР та ЛРС, що знижують рівень холестерину крові.
11. ЛР та ЛРС, що володіють муколітичною активністю.
12. ЛР та ЛРС, що володіють кровоспинною дією.
13. ЛР та ЛРС, що мають жарознижувальну дію.
14. ЛР та ЛРС, що володіють седативним ефектом.
15. ЛР та ЛРС, що стимулюють роботу центральної нервової системи.
16. ЛР та ЛРС, що володіють протиалергічною дією.
17. ЛР та ЛРС, які використовуються при псоріазі.
18. ЛР та ЛРС, які використовуються для лікування дерматитів.
19. ЛР та ЛРС з імуномодулюючу дію.
20. ЛР та ЛРС, що мають регенеручу дію.

Тема 8. Розповсюдження індивідуальної біологічно активної сполуки у родах та видах рослин, методи її виділення
(вибираємо будь-яку біологічно-активну речовину)

План

Вступ

1. Хімічна характеристика сполуки, формула.
2. Розповсюдження сполуки.
3. Методи виділення.
4. Ідентифікація сполуки.

Висновки.

Література.

Приблизний перелік тем:

1. Методи якісного та кількісного визначення флавоноїдів в ЛРС.
2. Методи якісного та кількісного визначення дубильних речовин в ЛРС.
3. Методи якісного та кількісного визначення алкалоїдів в ЛРС.
4. Органічні кислоти. Методи якісного та кількісного визначення.
5. Методи якісного та кількісного визначення терпеноїдів.
6. Хроматографічні методи аналізу БАР: ефірні олії, флавоноїди, терпеноїди, органічні кислоти, антоціани.
7. Характеристика окремих груп БАР евкаліпта (чи іншої лікарської рослини).
8. Препарати плодів шипшини. Застосування в медицині. Методи аналізу. Технологія отримання.
9. Препарати кори дуба. Застосування в медицині. Методи аналізу. Технологія отримання.

Тема 9. Фармакогностичний скринінг лікарської рослинної сировини (ЛРС)

(експериментальна робота, вибираємо будь-яку біологічно-активну речовину)

План

Вступ

Огляд літератури

1. Коротка фармакогностична характеристика сировини.
 2. Ступінь вивчення різних груп БАР у сировині.
- Експериментальна частина
3. Заготівля та сушіння ЛРС.
 4. Стандартизація ЛРС.
 5. Подрібнення та визначення технологічних параметрів.
 6. Вибір екстрагентів для виділення різних груп БАР.
 7. Якісне визначення окремих груп БАР.
 8. Вибір умов для хроматографічного розділення БАР.
 9. Вибір реактивів для ідентифікації БАР на хроматограмах.
 10. Визначення вмісту основних груп БАР у ЛРС.

Висновки.
Література.

Приблизний перелік тем:

1. Фармакогностичний скринінг евкаліпта *Eucalyptus globulus*, евкаліпта прутовидного (*Eucalyptus viminalis*) (або іншої лікарської рослини)
2. ЛР та ЛРС містять терпеноїди. Застосування в медицині. Препарати.
3. ЛР, що містять сквален. Сквален - хіміко-фізичні властивості. Методи аналізу. Фармакологічний ефект. Препарати.

Тема 10. Сировина тваринного походження

План

Вступ

1. Назва об'єкту тваринного походження (рід, вид, родина) та сировини, відомості про походження назви.
2. Коротка біологічна характеристика тварини.
3. Ареал розповсюдження, екологічні особливості.
4. Райони розведення. Особливості утримання, породи.
5. Хімічний склад сировини, його залежність від умов утримання.
6. Первинна обробка сировини. Консервування і зберігання сировини. Методи контролю якості (МКЯ) на сировину.
7. Тотожність та доброякісність сировини.
8. Переробка сировини тваринного походження, шляхи використання та застосування в медицині.

Висновки.
Література.

Тема 11. Фармакогностична характеристика лікарської рослини

(оглядова робота, повинна містити не менше 30 літературних джерел з посиланнями в тексті і характеристику фітопрепаратів).

План

Вступ

1. Назва рослини (рід, вид, родина) та сировини українською і латинською мовами (за погодженням - англійською, німецькою, французькою, арабською, китайською, індійською тощо), основні синоніми, відомості про походження (етимологія) назви.
2. Історія застосування рослини в медицині, роль вітчизняних та іноземних вчених в її дослідженні.
3. Ареал розповсюдження, місця зростання, екологічні особливості.
4. Коротка ботанічна характеристика рослини. Відмінності морфологічно схожих видів.

5. Сировинна база: ресурси та обсяги заготівлі дикорослої ЛРС. Обсяг та райони вирощування культивованих рослин. Особливості культивування, сорти.
 6. Раціональні прийоми заготівлі сировини. Природоохоронні заходи.
 7. Хімічний склад ЛРС, його залежність від кліматичних та екологічних факторів.
 8. Первинна переробка ЛРС; сушіння, зберігання ЛРС. АНД на сировину.
 9. Тотожність та доброякісність ЛРС.
 10. Переробка ЛРС і шляхи використання.
 11. Застосування в народній та науковій медицині, народному господарстві.
 12. Фітопрепарати, що продаються на ринку України.
- Висновки.
- Література.

Приблизний перелік тем:

1. Фармакологічна характеристика видів роду чебрець (*Thymus L.*)
 2. Фармакологічна характеристика ромашки лікарської (*Matricaria recutita L.*).
 2. Фармакологічна характеристика материнки звичайної (*Origanum Vulgare L.*)
- Вибираємо будь-яку лікарську рослину.*

РОЗДІЛ 4. ПІДГОТОВКА ДО ЗАХИСТУ ТА ЗАХИСТ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота допускається до захисту тільки за наявності позитивної оцінки викладача, який перевіряв роботу та у разі наявності перевірки на автентичність, якщо оригінальність тексту становить не менше 30 %.

Захист курсових робіт відбувається в присутності комісії, склад якої визначається на засіданні кафедри, згідно затвердженого графіку. Готова, належним чином оформлена курсова робота подається на кафедру не пізніше ніж за тиждень до її захисту.

При підготовці тексту виступу та презентації слід планувати її на 10-15 слайдів. В основі виступу повинні бути актуальність обраної теми, об'єкт, предмет дослідження, мета, завдання та результати їх виконання.

Після заслуховування доповіді (до 7 хвилин) відводиться певний час на запитання з боку комісії та аудиторії. Відповіді автора повинні бути чіткими та аргументованими.

Результати захисту курсової роботи визначаються оцінками згідно шкали оцінювання (табл. 1), з урахуванням якості виконання всіх частин курсової роботи та рівня її захисту. Оцінка за курсову роботу заноситься до залікової книжки студента та у відомість. Студент, який на захисті курсової роботи отримав незадовільну оцінку, допускається на повторний захист тільки після виконання нового завдання.

4.1. Критерії оцінювання курсової роботи

Критерії оцінювання курсової роботи та шкала оцінювання надаються у табл. 1 та 2.

Таблиця 1.

Критерії оцінювання курсової роботи

№ п/п	Критерії	Максимальні бали
1.	Правильне і повне виконання завдань роботи, систематизоване викладення матеріалу з теми курсової роботи за планом	50
2.	Вміння грамотно інтерпретувати одержану інформацію та результати пошуку на рівні творчого виконання	10
3.	Використання сучасних літературних джерел та глибина наукового пошуку; обсяг літературних джерел, правильне та структуроване оформлення списку літератури	10
4.	Використання іноземної наукової літератури	5
5.	Правильне оформлення курсової роботи	5
6.	Грамотна, чітка доповідь матеріалу курсової роботи	5
7.	Правильна відповідь на запитання під час захисту курсової роботи	5

8.	Подання курсової роботи для перевірки викладачем не пізніше вказаного терміну	10
----	---	----

Критерії оцінювання курсової роботи

Оцінку **"відмінно"** (90-100 балів) отримує студент, робота якого оформлена відповідно до вимог; зміст курсової роботи в повному обсязі відповідає темі та визначеній меті; у роботі містяться елементи наукового пошуку на основі опрацювання достатньої кількості наукової літератури; практичний результат обраної теми свідчить про вміння студента систематизувати зібраний матеріал, робити висновки; студент вільно володіє спеціальними термінами, не робить граматичних помилок.

Оцінку **"добре"** (74-89 балів) отримує студент робота якого оформлена відповідно до вимог; зміст курсової роботи в повному обсязі відповідає темі та визначеній меті, але є незначні недоліки методичного або стилістичного характеру. У час захисту студент дає правильні відповіді, але недостатньо аргументовані.

Оцінку **"задовільно"** (60-73 бали) отримує студент, курсова робота якого розкриває теоретичні питання недостатньо повно, містить мало матеріалів наукового дослідження, аналіз зроблено поверхово; висновки аргументовано недостатньо переконливо, робота оформлена неохайно.

Оцінку **"незадовільно"** (0-59 балів) виставляють студенту, якщо курсова робота виконана не в повному обсязі та з відхиленнями від завдання; оформлена без врахування встановлених вимог; містить суттєві помилки, які є причиною повернення курсової роботи на доопрацювання; студент слабо володіє викладом матеріалу.

Якщо робота до захисту не допущена або оцінена в ході захисту на «незадовільно» (менше, ніж 60 балів за системою ECTS), здобувач вищої освіти зобов'язаний виконати нову курсову роботу за цією ж темою з урахуванням зауважень.

Кожній сумі балів відповідає оцінка за національною шкалою та шкалою ECTS (табл. 1).

Таблиця 2.

Шкала оцінювання успішності студентів

За шкалою ECTS	За національною шкалою	За шкалою університету
A	Відмінно	90-100
BC	Добре	75-89
DE	Задовільно	60-74
FX	Незадовільно з можливістю повторного складання	35-59
F	Незадовільно з обов'язковим повторним курсом	1-34

4.2. Професійна етика

У процесі підготовки курсової роботи особлива увага звертається на недопущення порушення студентами правил професійної етики. До таких порушень відносяться насамперед плагіат, фальсифікація даних і помилкове цитування.

Плагіат передбачає наявність прямих запозичень без відповідних посилань з усіх друкованих та електронних джерел, захищених раніше курсових та випускних кваліфікаційних робіт, кандидатських і докторських дисертацій.

Фальсифікація передбачає підробку або зміну вихідних даних з метою доведення правильності висновку (гіпотези і т. ін.), а також умисне використання неправдивих даних як основу для аналізу.

Помилковим вважається цитування, яке має посилання на джерело, яке такої інформації не містить. Виявлення зазначених порушень професійної етики є підставою для зниження оцінки за курсову роботу (включно – до незадовільної оцінки).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державна Фармакопея України : в 3 т. / Державне підприємство «Український науковий фармакопейний центр якості лікарських засобів». - 2-е вид. - Харків: Державне підприємство «Український науковий фармакопейний центр якості лікарських засобів», 2014 - Т 3 - 732 с - ISBN 978-966-96478-9-42.
2. ДСТУ 8302:2015. БІБЛІОГРАФІЧНЕ ПОСИЛАННЯ. Загальні положення та правила складання / Нац. стандарт України. Вид. офіц. [Уведено вперше; чинний від 2016-07-01]. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. 17 с. (Інформація та документація). – З внесеними поправками.
3. Гевко І. В., Луцик І. Б., Ожга М. М., Потапчук О. І., Рак В. І. Струганець Б. В. Методичні рекомендації до виконання курсових робіт студентами спеціальності 015.10 Професійна освіта. Комп'ютерні технології. Тернопіль : Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2019. 36 с.
4. Герасимчук Т. Ф. Методичні рекомендації до виконання курсових робіт студентами за напрямом підготовки 6.030104 політологія. Рівне : РДГУ, 2016. 35 с.
5. Доценко І. О. Зміст і структура науково-дослідної роботи студентів // Педагогіка вищої та середньої школи : зб. наук. пр. ДВНЗ «Криворізь. нац. ун-т». Кривий Ріг, 2013. Вип. 38. С.15–19.
6. Драч М.П., Смолінська О.Є., Степанюк О.І., Драчук А.О. Тимчасове положення про організацію освітнього процесу У львівському національному університеті ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького. – Львів: ЛКТ ЛНАВМ імені С.З. Гжицького, 2015. –30 с.
7. ДСТУ 8302:2015. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання / Нац. стандарт України. Вид. офіц. [Уведено вперше ; чинний від 2016-07-01]. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. 17 с.
8. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII, редакція від 25.07.18. <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
9. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення. ДСТУ 3008-95. [чинний від 1995-02-25]. К. : Держстандарт України <http://zavantag.com/docs/1388/index-719048-2.html>.
10. Методичні рекомендації до виконання і захисту курсових робіт : методичний посібник / авт. – уклад. Гутник М.І., Клочко А.О., Прокопчук Т.П. – Біла Церква, 2012. – 24 с.
11. Методичні рекомендації до підготовки та захисту курсової роботи для здобувачів вищої освіти СО «Бакалавр», спеціальності 052 «Політологія» факультету інформаційних та прикладних технологій / уклад. Чальцева О.М., Неприцька Т.І., Кокорський В.Ф. Вінниця, 2019. 30 с.
12. Методичні рекомендації щодо підготовки курсових робіт з дисципліни «Теорія держави та права» та критерії їх оцінювання / Завальний А.М., Пендюра М.М., Кривицький Ю.В., Мозоль Н.І. – Національна академія внутрішніх справ, К. 2019. 43 с.
13. Положення про курсову роботу в Національній академії внутрішніх справ. Київ, 2020, 19 с.

14. Пилипчик М. І., Шостак В. В., Григор'єва А. С. Основи наукових досліджень. Київ. : Знання, 2007. 245 с.
15. П'ятницька-Позднякова І. С. Основи наукових досліджень у вищій школі : навч. посібник. Київ, 2003. 116 с.
16. Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності : підручник. Київ : Знання, 2008. 310 с.

Зразок оформлення титульного аркуша

Форма № Н-6.01

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Львівський національний університет ветеринарної медицини та
біотехнологій імені С.З. Гжицького

Факультет ветеринарної гігієни, екології та права

Кафедр фармації та біології

Курсова робота

з фармакогнозії

на тему: _____
_____Студента (ки) _____ курсу _____ групи
спеціальності _____

(прізвище та ініціали)

Керівник _____

(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Національна шкала _____

Кількість балів: _____

Оцінка: ECTS _____

**Зразок завдання на виконання курсової роботи
Кафедра фармації та біології**

**ЗАВДАННЯ
на виконання курсової роботи**

Студента (-ки) _____ курсу,

групи _____

Спеціальність _____

ПІБ _____

ТЕМА КУРСОВОЇ РОБОТИ:

Основні питання, які необхідно розкрити у курсовій роботі:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

Науковий керівник

_____ (П.І.Б.)

(посада, науковий ступінь, вчене звання)

« ___ » _____ 20 __ р.

(підпис керівника)

(підпис студента(ки))

Зразок анотації

АНОТАЦІЯ

Іванова Н.П. Ідентифікація та визначення доброякісності ЛРС *Thymus serpyllum* і *Th. pullegioides* макроскопічним та мікроскопічним методами. Курсова робота за спеціальністю 226 «Фармація, промислова фармація». - Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З. Гжицького. - Львів. - 2021. - 42 с.

Анотація. В роботі встановлено едафотоп та кліматоп *Thymus serpyllum* і *Th. pullegioides* та особливості їх поширення в рослинних угрупованнях Розточчя. Визначено ознаки, які можуть служити для ідентифікації сировини: тип життєвої форми, опушення стебла і листків, будова епідермісу, форма і спосіб жилкування листкової пластинки, ступінь вираження черешка, тип суцвіття, форма і опушення чашечки.

Встановлено, що у всіх досліджуваних видів опушення листків утворене простими одно- і багатоклітинними волосками та ефіроолійними трихомами. Продиховий апарат діацитного типу, продихи і ефіроолійні волоски розташовані переважно з нижньої сторони листка. У *Th. serpyllum* ефіроолійні трихоми мають головку і ніжку, розташовані по 1 на 1 мм², у *Th. pulegioides* - приблизно 0,3 залози на 1 мм². На поперечному перерізі листків виявлено ефіроолійні схізигенні вмістища. Їхні багаточисельні обкладові клітини містять густий цитоплазматичний вміст.

Ключові слова: *Th. serpyllum*, *Th. pulegioides*, ефіроолійні схізогенні вмістища, діацитний тип продихів, ефірні олії.

Шаблон для формування змісту**ЗМІСТ**

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. НАЗВА РОЗДІЛУ	5
1.1 Назва пункту.....	5
1.2 Назва пункту.....	10
РОЗДІЛ II. НАЗВА РОЗДІЛУ	14
2.1 Назва пункту.....	15
2.2 Назва пункту.....	19
2.3 Назва пункту	24
ВИСНОВКИ	30
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	31
ДОДАТКИ.....	32

Приклади оформлення літературних джерел

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Книги: Один автор	<ol style="list-style-type: none"> 1. Бичківський О. О. Міжнародне приватне право : конспект лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 82 с. 2. Дробот О. В. Професійна свідомість керівника : навч. посіб. Київ : Талком, 2016. 340 с.
Два автори	<ol style="list-style-type: none"> 1. Аванесова Н. Е., Марченко О. В. Стратегічне управління підприємством та сучасним містом: теоретико-методичні засади : монографія. Харків : Щедра садиба плюс, 2015. 196 с. 2. Батракова Т. І., Калюжна Ю. В. Банківські операції : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 130 с. 3. Білобровко Т. І., Кожуховська Л. П. Філософія науки й управління освітою : навч.-метод. посіб. ПереяславХмельницький, 2015. 166 с. 4. Богма О. С., Кисильова І. Ю. Фінанси : конспект лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 102 с. 5. Горошкова Л. А., Волков В. П. Виробничий менеджмент : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 131 с. 6. Гура О. І., Гура Т. Є. Психологія управління соціальною організацією : навч. посіб. 2-ге вид., доп. Херсон : ОЛДПЛЮС, 2015. 212 с.
Три автори	<ol style="list-style-type: none"> 1. Аніловська Г. Я., Марушко Н. С., Стоколоса Т. М. Інформаційні системи і технології у фінансах : навч. посіб. Львів : Магнолія 2006, 2015. 312 с. 2. Городовенко В. В., Макаренков О. Л., Сантос М. М. О. Судові та правоохоронні органи України : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 206 с. 3. Кузнецов М. А., Фоменко К. І., Кузнецов О. І. Психічні стани студентів у процесі навчально-пізнавальної діяльності : монографія. Харків : ХНПУ, 2015. 338 с. 4. Якобчук В. П., Богоявленська Ю. В., Тищенко С. В. Історія економіки та економічної думки : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2015. 476 с.
Чотири автори	<ol style="list-style-type: none"> 1. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України : станом на 10 жовт. 2016 р. / К. І. Беліков та ін. ; за заг. ред. О. М. Литвинова. Київ : ЦУЛ, 2016. 528 с. 2. Бікулов Д. Т, Чкан А. С., Олійник О. М., Маркова С. В. Менеджмент : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 360 с. 3. Операційне числення : навч. посіб. / С. М. Гребенюк та ін. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 88 с.

	<p>4. Основи охорони праці : підручник / О. І. Запорожець та ін. 2-ге вид. Київ : ЦУЛ, 2016. 264 с.</p> <p>5. Клименко М. І., Панасенко Є. В., Стреляєв Ю. М., Ткаченко І. Г. Варіаційне числення та методи оптимізації : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 84 с</p> <p>4. Належні практики у фармації : практикум для студ. вищих мед. навч. закладів / Н.І. Гудзь та ін.; за заг. ред. Т.Г. Калинюка. Вінниця : Нова книга, 2013. 368 с.</p>
Автор(и) та редактор(и)/упорядники	<p>1. Березенко В. В. PR як сфера наукового знання : монографія / за заг. наук. ред. В. М. Манакіна. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 362 с.</p> <p>2. Бутко М. П., Неживенко А. П., Пепа Т. В. Економічна психологія : навч. посіб. / за ред. М. П. Бутко. Київ : ЦУЛ, 2016. 232 с.</p> <p>3. Дахно І. І., Алієва-Барановська В.М. Право інтелектуальної власності : навч. посіб. / за ред. І. І. Дахна. Київ : ЦУЛ, 2015. 560 с.</p>
Без автора	<p>1. Міжнародні економічні відносини : навч. посіб. / за ред.: С. О. Якубовського, Ю. О. Ніколаєва. Одеса : ОНУ, 2015. 306 с.</p> <p>2. Науково-практичний коментар Бюджетного кодексу України / за заг. ред. Т. А. Латковської. Київ : ЦУЛ, 2017. 176 с.</p> <p>3. Країни пострадянського простору: виклики модернізації : зб. наук. пр. / редкол.: П. М. Рудяков (відп. ред.) та ін. Київ : Ін-т всесвітньої історії НАН України, 2016. 306 с.</p> <p>4. Антологія української літературно-критичної думки першої половини ХХ століття / упоряд. В. Агеєва. Київ : Смолоскип, 2016. 904 с.</p>
Журнальні статті	<p>1. Brommels M. Medical Technology Assessment as an Administrative Instrument: Can it be Useful for Decision Support on a Local Basis? <i>Journal of Management in Medicine</i>. 1991. Vol.5. Iss. 2. P.46-52.</p> <p>2. Янишин У.Я., Сметаніна К.І. Сучасні напрями фармакотерапії серцево-судинних захворювань викликаних хламідійною та ВІЛ-інфекціями. <i>Ліки України Плюс</i>. 2012. №1. С. 27-30.</p>
Багатотомні видання	<p>1. Енциклопедія Сучасної України / редкол.: І. М. Дзюба та ін. Київ : САМ, 2016. Т. 17. 712 с.</p> <p>2. Правова система України: історія, стан та перспективи : у 5 т. / Акад. прав. наук України. Харків : Право, 2009. Т. 2 : Конституційні засади правової системи України і проблеми її вдосконалення / заг. ред. Ю. П. Битяк. 576 с.</p>

Авторефери дисертацій	1. Бондар О. Г. Земля як об'єкт права власності за земельним законодавством України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06. Київ, 2005. 20 с.
Дисертації	1. Вініченко О. М. Система динамічного контролю соціально-економічного розвитку промислового підприємства : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.04. Дніпро, 2017. 424 с
Законодавчі та нормативні документи	1. Конституція України : офіц. текст. Київ : КМ, 2013. 96 с. 2. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Голос України. 2017. 27 верес. (№ 178-179). С. 10–22. 3. Деякі питання стипендіального забезпечення : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2016 р. № 1050. Офіційний вісник України. 2017. № 4. С. 530–543.
Патенти	1. Спосіб лікування синдрому дефіциту уваги та гіперактивності у дітей: пат. 76509 Україна. № 2004042416; заявл. 01.04.2004; опубл. 01.08.2006, Бюл. № 8 (кн. 1). 120 с.
Стандарти	1. ДСТУ 7152:2010. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках. [Чинний від 2010-02-18]. Вид. офіц. Київ, 2010. 16 с. (Інформація та документація). 2. ДСТУ ISO 6107-1:2004. Якість води. Словник термінів. Частина 1 (ISO 6107-1:1996, IDT). [Чинний від 2005-04-01]. Вид. офіц. Київ : Держспоживстандарт України, 2006. 181 с.
Каталоги	1. Пам'ятки історії та мистецтва Львівської області : кат.-довід. / авт.-упоряд.: М. Зобків та ін. ; Упр. культури Львів. облдержадмін., Львів. іст. музей. Львів : Новий час, 2003. 160 с.
Бібліографічні покажчики	1. Микола Лукаш : біобібліогр. покажч. / уклад. В. Савчин. Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. 356 с. (Українська біобібліографія ; ч. 10).
Електронні ресурси	1. Влада очима історії : фотовиставка. URL: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/photogallery/gallery?galleryId=15725757& (дата звернення: 15.11.2017). 2. Шарая А. А. Принципи державної служби за законодавством України. Юридичний науковий електронний журнал. 2017. № 5. С. 115–118. URL: http://lsej.org.ua/5_2017/32.pdf . 3. Яцків Я. С., Маліцький Б. А., Бублик С. Г. Трансформація наукової системи України протягом 90-х років XX століття: період переходу до ринку. Наука та інновації. 2016. Т. 12, № 6. С. 6–14. DOI: https://doi.org/10.15407/scin12.06.006

Перелік лікарських рослин флори України

Віділ покритонасінні (квіткові) - Angiospermae (Magnoliophyta).

Клас магноліопсиди (двосім'ядольні) - Magnoliopsida (Dicotyledones)

ПІДКЛАС МАГНОЛІЇДИ (MAGNOLIIDAЕ)

ПІДКЛАС РАНУНКУЛІДИ (RANUNCULIDAЕ)

родина Жовтецеві (Ranunculaceae)

1. Аконіт джунгарський - *Aconitum soongoricum*
2. Горицвіт весняний - *Adonis vernalis*
3. Дельфіній високий - *Delphinium elatum*
4. Сокирки польові (*Consolida regalis*, *C. arvensis*)
5. Чорнушка польова (*Nigella arvensis*)

Родина МАКОВІ (PAPAVERACEAE)

6. Мак снотворний (*Papaver somniferum*)
7. Чистотіл великий (*Chelidonium majus*)

ПІДКЛАС КАРЮФІЛІДИ АБО ГВОЗКОВИДНІ (CARYOPHYLLIDAЕ)

Родина Гречкові (Polygonaceae)

8. Гречка їстівна, г. звичайна, г. справжня - *Fagopyrum sagittatum* (*F. esculentum*)
9. Ревінь пальчастий, тангутський - *Rheum palmatum* var *tanguticum*
10. Щавель кінський - *Rumex confertus*
11. Гірчак звичайний, пташиний, спориш (*Polygonum, aviculare*)
12. Гірчак зміїний, ракові шийки, зміїовик - *Polygonum bistorta*
13. Гірчак перцевий, водяний перець - *Polygonum hydropiper*
14. Гірчак почечуйний - *Polygonum persicaria*

ПІДКЛАС ГАМАМЕЛІДИ (HAMAMELIDIDAЕ)

родина БУКОВІ - FAGACEAE

15. Дуб звичайний, д. черешчатий - *Quercus robur*

Родина БЕРЕЗОВІ - BETULACEAE

16. Ліщина звичайна - *Corylus avellana*
17. Береза бородавчаста, б. поникла - *Betula verrucosa* (*B. pendula*)
18. Горіх волоський, горіх грецький - *Juglans regia*

ПІДКЛАС ДІЛЕНІЇДИ (DILLENIIDAЕ)

Родина КЛУЗІЄВИ - CLUSIACEAE

19. Звіробій звичайний - *Hypericum perforatum*

Родина ВЕРЕСОВІ - ERICACEAE

20. Брусниця - *Vaccinium vitis-idaea*
21. Журавлина болотна, ж. чотирипелюсткова, ж. звичайна – *Oxycoccus palustris* (*Vaccinium oxycoccus*), *O. quadripetalus*
22. Мучниця звичайна, ведмеже вухо - *Arctostaphylos uva-ursi*
23. Чорниця звичайна - *Vaccinium myrtillus*

Родина ГАРБУЗОВІ CUCURBITACEAE

24. Гарбуз звичайний, г. столовий – *Cucurbita pepo*
25. Огірок посівний - *Cucumis sativus*

Родина КАПУСТЯНИ (ХРЕСТОЦВІТИ) - BRASSICACEAE (CRUCIFERAE)

Гірчиця сарептська - *Brassica juncea*26. Гірчиця чорна - *Brassica nigra* (*Sinapis nigra*)27. Гірчиця біла - *Sinapis alba*28. Грицики звичайні - *Capsella bursa-pastoris*29. Жовтушник розлогий, ж. сіруватий - *Erysimum diffusum* (*E. canescens*)30. Капуста городня, к. качанна (к. головчаста) - *Brassica oleracea* var *capitata*31. Редька посівна, або городня - *Raphanus sativus*32. Редька звичайна - *Raphanus sativus* subsp. *niger*33. Хрін звичайний - *Armoracia rusticana*

Родина ЛИПОВІ - TILIACEAE

34. Липа серцевидна - *Tilia cordata*

Родина МАЛЬБОВІ - MALVACEAE

35. Алтея лікарська - *Althaea officinalis*

Родина КОНОПЛЕВІ - CANNABACEAE

36. Коноплі посівні - *Cannabis sativa*37. Хміль звичайний - *Humulus lupulus*

Родина КРОПИВОВІ - URTICACEAE

38. Кривавик дводомна - *Urtica dioica*

ПІДКЛАС ROSOIDEAE Родина РОЗОВІ - ROSACEAE

Підродина Шипшинові Rosoidea

39. Малина звичайна - *Rubus idaeus*40. Перстач прямостоячий, калган - *Polentilla erecta* (p. *tormentilla*)41. Родовик лікарський - *Sanguisorba officinalis*42. Суниця лісова - *Fragaria vesca*43. Шипшина собача - *Rosa canina*

Підродина Яблуневі - Maloideae (Pomoideae)

44. Аронія чорноплода, горобина чорноплода - *Aronia melanocarpa*45. Глід криваво-червоний - *Crataegus sanguinea*46. Груша звичайна - *Pyrus communis*47. Яблуня домашня, я. садова - *Malus domestica* (*M. pumila*)

Підродина Сливові - Prunoideae

48. Абрикос звичайний - *Armeniaca vulgaris*49. Вишня звичайна - *Cerasus vulgaris*50. Мигдаль звичайний - *Amygdalus communis*51. Персик звичайний - *Persica vulgaris*52. Слива домашня, або звичайна - *Prunus domestica*53. Слива колюча, терен звичайний - *Prunus spinosa*54. Черемха звичайна - *Padus avium* (*P. racemosa*, *Prunus padus*)

БОБОВІ (МЕТЕЛИКОВІ) - FABACEAE (LEGUMINOSAE)

55. Арахіс підземний (земляний горіх) - *Arachis hypogaea*56. Астрагал шерстистоквітковий - *Astragalus dasyanthus*56. Буркун жовтий, б. лікарський - *Melilotus officinalis*57. Вовчуг польовий - *Ononis arvensis*

58. Горох посівний - *Pisum sativum*
 59. Квасоля звичайна - *Phaseolus vulgaris*
 60. Робінія звичайна, біла акація - *Robinia pseudoacacia*
 61. Солодка гола, солодець, лакричник - *Glycyrrhiza glabra*
 62. Соя щетиниста, с. культурна - *Glycine hispida (G. max)*
 63. Термопсис ланцетовидний - *Thermopsis lanceolata*
 Родина ГІРКОКАШТАНОВІ - HIPPOCASTANA CEAE
 64. Гірकोкаштан звичайний, каштан кінський - *Aesculus hippocastanum*
 Родина ЛЬОНОВІ - LINACEAE
 65. Льон посівний, льон-довгунець - *Linum usitatissimum*
 Родина ЖОСТЕРОВІ RHAMMACEAE
 66. Жостір проносний - *Rhamnus cathartica*
 67. Крушина вільховидна, ламка - *Frangula alnus*
 Родина МАСЛИНКОВІ - ELAEAGNACEAE
 68. Обліпіха крушовидна - *Hippophae rhamnoides*
 Родина СЕЛЕРОВІ (ЗОНТИЧНІ) - APIACEAE (UMBELLIFERAE)
 69. Аніс звичайний, ганус - *Anisum vulgare (Pimpinella anisum)*
 70. Болиголов плямистий - *Conium maculatum*
 71. Дягель лікарський, дудник лікарський - *Achangelica officinalis (Angelica archangelica)*
 72. Кмин звичайний - *Carum carvi*
 73. Коріандр посівний, кишнець - *Coriandrum sativum*
 74. Кріп пахучий, к. городній - *Anethum graveolens*
 75. Любисток лікарський - *Levisticum officinale*
 76. Морква дика - *Daucus carota*
 77. Морква посівна, м. їстівна, або м. городня - *Daucus sativus*
 78. Петрушка кучерява, п. посівна, п. городня - *Petroselinum crispum (P. sativum)*
 79. Селера пахуча - *Apium graveolens*
 80. Фенхель звичайний - *Foeniculum vulgare (F. officinale)*
 81. Цикута отруйна - *Cicuta virosa*
 Родина КАЛИНОВІ - VIBURNACEAE
 82. Калина звичайна - *Viburnum opulus*
 Родина БУЗИНОВІ - SAMBUCACEAE
 83. Бузина червона - *Sambucus racemosa*
 84. Бузина чорна - *Sambucus nigra*
 Родина ВАЛЕРІАНОВІ (МАУНОДІ) - VALERIANACEAE
 85. Валеріана лікарська - *Valeriana officinalis*
 Родина ПАСЛЬОНОВІ - SOLANACEAE
 86. Беладона звичайна, (красавка) - *Atropa belladonna*
 87. Блекота чорна - *Hyoscyamus niger*
 88. Дурман звичайний - *Datura stramonium*
 89. Перець стручковий однорічний - *Capsicum annuum*
 90. Картопля - *Solanum tuberosum*

91. Помідор їстівний, або томат - *Solanum lycopersicum* (*Lycopersicum esculentum*)
92. Баклажан синій - *Solanum melongena*
93. Паслін солодко-гіркий - *Solanum dulcamara*
- Родина РАННИКОВІ - SCROPHULARIACEAE
94. Льонок звичайний - *Linaria vulgaris*
95. Наперстянка пурпурна - *Digitalis purpurea*, Н. великоквіткова - *D. grandifloram*, Н. шерстиста - *D. lanata*
- Родина ПОДОРОЖНИКОВІ - PLANTAGINACEAE
96. Подорожник блошиний - *Plantago lanceolata*
97. Подорожник великий - *Plantago major*
- Родина Губоцвіті (Lamiaceae)
98. Глуха кропива біла - *Lamium album*
99. Лаванда вузьколиста, (л. справжня, л. колоскова, л. лікарська) - *Lavandula angustifolia* (*L. vera*, *L. spisa*, *L. officinalis*)
100. Материнка звичайна - *Origanum vulgare*
101. Меліса лікарська, лимонна м'ята, лимонна трава - *Melissa officinalis*
102. М'ята перцева, м. холодна - *Mentha piperita*
103. Ортосифон тичинковий, нирковий чай - *Orthosiphon stamineus*
104. Розмарин лікарський, р. справжній - *Rosmarinus officinalis*
105. Собача кропива п'ятилопатева (с. к. волосиста) - *Leonurus quinquelobatus* (*L. villosus*)
106. Чебрець повзучий, ч. плазкий, ч. боровий - *Thymus serpyllum*
107. Шавлія лікарська - *Salvia officinalis*
- Підклас ASTERIDAE
- Родина АЙСТРОВІ (СКЛАДНОЦВІТІ) (COMPOSITAE)
108. Арніка гірська - *Arnica montana*
109. Артишок посівний - *Cynara scolymus*
110. Волошка синя - *Centaurea cyanus*
111. Деревій тисячолістий - *Achillea millefolium*
112. Кульбаба лікарська - *Taraxacum officinale*
113. Лопух справжній - *Arctium lappa*
114. Нагідки лікарські, календула - *Calendula officinalis*
115. Ехінацея пурпурова - *Echinacea purpurea*
116. Злінка канадська - *Erigeron canadensis* (*Conyza canadensis*)
117. Оман високий, дивосил - *Inula helenium*
118. Підбіл звичайний, мати-й-мачуха звичайна - *Tussilago farfara*
119. Пижмо звичайне - *Tanacetum vulgare*
120. Полин гіркий - *Artemisia absinthium*
121. Полин звичайний, чорнобиль - *Artemisia vulgaris*
122. Розторопша плямиста - *Silybum marianum*
123. Соняшник бульбистий, земляна груша, топінамбур - *Helianthus tuberosus*
124. Ромашка лікарська, хамоміла обідрана, х. лікарська - *Chamomilla recutita* (*Matricaria recutita*, *M. chamomilla*)

125. Хамомила запашна, ромашка пахуча, ромашка без 'язичкова - *Chamomilla suaveolens* (*Matricaria matricarioides*, *M. discoidea*)
126. Цикорій звичайний дикий, петрові батоги - *Cichorium intybus*
127. Цмин піщаний, ц. пісковий - *Helichrysum arenarium*
128. Череда трироздільна - *Bidens tripartita*
- КЛАС ЛІЛІОПСІДИ, АБО ОДНОСИМ'ЯДОЛЬНІ (ОДНОДОЛЬНІ), -
LILIOPSIDA (MONOCOTYLEDONES)
- Підклас ЛІЛІЇДИ - LILIIDAE
- Родина ЦИБУЛЕВІ – ALLIACEAE
129. Цибуля городня, ц. луската - *Allium cepa*
130. Часник городній, ч. посівний, зубковий - *Allium sativum*
131. Конвалія звичайна - *Convallaria majalis*
132. Купина багатоквіткова - *Polygonatum multiflorum*
- Родина ТОНКОНОГОВІ, ЗЛАКОВІ - POACEAE (GRAMINEAE)
133. Жито посівне - *Secale cereale*
134. Кукурудза звичайна, маїс - *Zea mays*
135. Овес посівний - *Avena sativa*
136. Пирій повзучий - *Elytrigia repens* (*Agropyron repens*)
137. Пшениця м'яка, п. літня - *Triticum vulgare* (*T. aestivum*)
138. Пшениця тверда - *Triticum durum*
139. Рис посівний - *Oryza sativa*

Додаток Ж

Лікарська рослинна сировина, що містить різні групи БАР

ЛРС, що містить полісахариди: коріння алтеї - *Radices Althaeae*, трава алтеї лікарської - *Herba Althaeae officinalis* (алтей лікарський (*Althaea officinalis*)); Листя подорожника великого - *Folia Plantaginis majoris* (подорожник великий (*Plantago major*)). Насіння подорожника блошного - *Semina Psyllii* (подорожник блошиний *Plantago psyllium*); Листя мати-і-мачухи - *Folia Farfarae* (*Folia Tussilaginis farfarae*) (підбіл звичайний, мати-й-мачуха *Tussilago farfara*); насіння льону - *Semina Lini* (*Semina Lini usitatissimi*) (льон звичайний (*Linum usitatissimum*)); Слань ламинарії (морська капуста) *Thalli Laminariae* (Ламінарія, морська капуста (*Laminaria japonica*, *Laminaria saccharina*)).

ЛРС та сировина тваринного походження, яка містить білки: пагони омели - *Corni Visci* (омела біла - *Viscum album*); насіння чорнушки - *Semina Nigellae* (чорнушка дамаська - *Nigella damascena*); Папаїн - *Papainum* (Динне дерево - *Carica papaya*); насіння кавуна - *Semina Citrulli* (кавун звичайний (*Citrullus vulgaris*)).

ЛРС та сировина, яка містить жири: Маслина європейська (*Olea europaea*); Рицинова Олія - *Oleum Ricini* (Рицина звичайна - *Ricinus communis*); Мигдальна Олія - *Oleum Amygdalarum* (Мигдаль звичайний - *Amygdalus communis*); персикова Олія - *Oleum Persicorum* (Персик звичайний - *Persica vulgaris*); соняшникова олія - *Oleum Helianthi* (соняшник однорічний - *Helianthus annuus*); Кукурудзяна Олія - *Oleum Maydis* (Кукурудза звичайна - *Zea mays*); Насіння гарбуза - *Semina Cucurbitae*, гарбузова олія - *Cucurbitae Oleum* (гарбуз звичайний - *Cucurbita pepo*); насіння льону - *Semina Lini*, льняна олія - *Oleum Uni* (льон звичайний - *Linum usitatissimum*); насіння сої - *Semina Sojae*, соєва олія - *Oleum Sojae* (соя щетиниста - *Glycine hispida*); масло какао (олія какао) - *Butyrum Cacao* (*Oleum Cacao*) (шоколадне дерево (*Theobroma cacao*)); Риб'ячий Жир - *Oleum Jecoris*; зародки пшениці - *Embryonis Triticici*. Пшениця - *Triticum vulgare*.

ЛРС, що містить органічні кислоти: малина (*Fructus Rubi idaei*) (малина звичайна - *Rubus idaeus*); журавлина (*Fructus Oxycocci*) (Журавлина чотирипелюсткова - *Oxycoccus quadripetalis* і журавлина дрібноплідна - *Oxycoccus microcarpus*); Лимонний сік (*Succus Citri*), Махорка - *Nicotiana rustica*; Гранатовое дерево (*Punica granatum*).

ЛРС, що містить вітаміни: плоди шипшини - *Fructus Rosae* (*Rosa majalis*, *Rosa cinnamomea*, *Rosa canina*); листя кропиви - *Folia Urticae* (кропива дводомна (*Urtica dioica*)); трава грициків - *herba bursae pastoris*; грицики звичайні *Capsella bursa - pastoris*); стовпчики з приймочками кукурудзи (кукурудза звичайна, маїс (*Zea mays*)); квітки нагідок - *flores calendulae* (календула лікарська, Нагідкі лікарські (*Calendula officinalis*)); плоди обліпихи свіжі - *Fructus Hippophaes Recens* (обліпиха крушиновидна (*Hippophae rhamnoides*)); плоди горобини - *Fructus Sorbi*, горобина звичайна (*Sorbus aucuparia*)).

ЛРС, яка містить глікозиди:

Тіоглікозиди: насіння Гірчиці - *Semina sinapis* (Гірчиця сарептська, син. гірчиця сиза - *Brassica juncea*, *syn. Sinapis juncea L.*, гірчиця чорна - *Brassica nigra*).

Сірчані сполуки неглікозидної природи: Цибулини часнику - *Bulbi Allii sativi* (Часник городній - *Allium sativum*); цибулини цибулі - *Bulbi Allii Cerae* (цибуля городня - *Allium sera*).

Ціаноглікозиди: насіння мигдалю гіркого (*Semina Amygdalia marae*) (мигдаль звичайний, форма м. гіркий (*Amygdalus commbnis L. f. amara*)).

ЛРС, яка містить фенольні похідні: листя мучниці, пагони мучниці - *Folia Uvae ursi*, *Corni Uvae ursi* (мучниця звичайна - *Arctostaphylos uva-ursi*); листя брусниці, пагони брусниці - *Folia Vitis idaeae*, *Corni Vitis idaeae* (брусниця - *Vaccinium vitis-idaea*); кореневища і корені родіоли рожевої - *Rhizomata et radices, Rhodiola roseae* (родіола рожева - *Rhodiola rosea*); трава фіалки - *Herba Violae* Фіалка триколірна *Viola tricolor*, Фіалка польова - *Viola arvensis*; трава півонії незвичайної, кореневища і корені півонії незвичайної - *Herba Paeoniae anomaiiae, Rhizomata et radices Paeoniae anomaiiae* (півонія незвичайна - *Paeonia anomaiia*), кора верби - *Cortex Salicis* (верба гостролиста - *Salix acutifoha* та ін.);

плоди малини - *Fructus Rubi idaei* (малина - *Rubus idaeus*); плоди журавлини - *Fructus Oxycocci* (журавлина чотирипелюсткова - *Oxycoccus quadripetalus*), листя і кошики артишока - *Folia et anthodia Cynarae* (артишок посівний - *Cynara scolymus*), квітки гадючника в'язолистого - *Flores Filipendulae ulmariae* (гадючник в'язолистий - *Filipendula ulmaria*), кореневища дріоптерису чоловічого - *Rhizomata Fillers maris* (дріоптерис чоловічий, чоловіча папороть - *Dryopteris fllix-mas*); супліддя хмелю - *Strobili Lupuli* (хміль звичайний - *Humulus Lupulus*).

ЛРС, що містить кумарини:

Гідроксикумарини: трава буркуну лікарського - *Herba Meliloti* (буркун лікарський - *Melilotus officinalis*); насіння каштана - *Semina Hippocastani* (гіркокаштан звичайний - *Aesculus hippocastanum*).

Фурукумарини: плоди псоралеї – *Fructus Psoraleae drupaceae* (Псоралея кістянкова – *Psoralea drupaceae*); плоди амі великої – *Fructus Ammii majoris* (амі велика – *Ammi majus*); плоди пастернаку посівного – *Fructus Pastinacae sativae* (пастернак посівний – *Pastinaca sativa*), листя смоковниці (інжиру) - *Folia Ficus cancae* (смоковниця звичайна – *Ficus cantia*); кореневища і корені дягеля - *Rhizomata et radices Arhangehcae* (дягель лікарський - *Angelica archangelica*).

Піранокумарини: кореневища і корені здуплідника сибірського - *Rhizomata el radices Phlojodicarpi stbirici* (здуплідник сибірський - *Phlojodicarpus sibiricus*).

Лікарська рослинна сировина (ЛРС), що містить хромони:

Плоди віснаги морквоподібної (амі зубної) - *Fructus Visnagae daucoides*, *Fructus Ammi visnagae* (віснага морквоподібна - *Visnaga daucoides*), амі зубна - *Ammi visnaga*); плоди кропу запашного - *Fructus Anethi graveolentis* (кріп запашний - *Anethum giaveolens*); плоди моркви дикої - *Fructus Dauci carotae* (морква дика - *Daucus carota*).

Лікарська рослинна сировина (ЛРС), що містить флавоноїди:

Похідні флавану (катехіни, антоціанідини)

Листя (флеші) чаю - *Folia Theae*, *Thea sinensis*, квітки волошки синьої *Flares Centaureae cyanus*. Плід аронії чорноплідної свіжий - *Fructus Aroma melanocarpae recens*. Трава фіалки - *Herba Viola*.

Похідні флавоноів

Квітки цмину піскового - *Flores Helithrysi arenani*. Трава сухоцвіту багнового *Herba Gnaphali uliginosi*/ Квітки пижма - *Flores Tanacetii vulgari*. Квітки, плоди глоду – *Flores, Fructus Crataegi*. Пуп'янки і плоди софори японської – *Alabastra Sophorae japoncae*. *Fructus Sophora japoncae*. Трава гречки звичайної - *Herba Fagorun saggitati*. Трава собачої кропивви - *Herba Leonuri*. Трава гірчака перцевого - *Herba Polygoni hydmpiperis*. Трава гірчака почечуйного - *Herba Polygoni persicanae*. Трава споришу - *Polygoni avicidans*. Трава звіробою - *Herba Hupenci*. Квітки бузини чорної - *Flores Sambuci nigrae*. Квітки липи - *Flores Tihae*. Листя гінкго - *Folia Ginkgo*. Трава золотушника канадського - *Herba Solidaginis canadensis*. Трава хвоща польового - *Herba Equiseti arvensis*. Трава злинки канадської - *Herba Erigeronis canadensis*. Лушпиння квасолі - *Pericarpium Phaseoli*. Трава квасолі - *Herba Phaseoli*. Квітки робінії звичайної (білої акації) – *Flores Robiniae pseudoacaciae*. Трава астрагалу серпоплідного - *Herba Astragali falcati*. Трава астрагалу густоквіткового - *Herba Astragali dasyanthi*.

Халконні урони: Корені солодки - *Radices Glycyrrhizae*. Трава череди - *Herba Bidentis*.

Ізофлавоноїди: Корені вовчуга - *Radices Ononidis*.

Ротеноїди: Трава аморфи - *Herba Amorphae*.

Лікарська рослинна сировина яка містять лігнани: кореневища та корені елеутерокока - *Rhizomata et radices Eleuterococci*. Плоди лимонника - *Fructus Schizandrae*. Насіння лимонника *Semina Shizandrae*. Насіння розторопші - *Semina Silybi*. Кореневища з коренями подофілу – *Rhizomata cum radicibiis Podophylli*.

ЛРС, що містить ксантони: трава звіробою плямистого - *Herba Hyperici maciilati*. Трава золототисячника - *Herba Centaurii*. Трава солодушки - *Herba Hedysari*.

ЛРС, що містить нафтохінони: листя щоріха - *Folia Juglandis*. Трава росички - *Herba Droserae*.

Фармакогностичний аналіз ЛРС, що містить антраглікозиди .

Підгрупа емодину: Кора крушини - *Cortex Frangulae*. Плоди жостеру - *Fructus Rhamni catharticae*. Листя сени - *Folia Sennae*. Корені ревеня - *Radices Rhei*. Корені шавлю кінського - *Radices Rumicis*. Листя алое деревовидного свіже - *Folia Aloes arborescentis recens*.

Підгрупа алізарину: Кореневища та корені марени - *Rhizomata et radices Rubiae*.

ЛРС, що містить дубильні речовини.

Дубильні речовини, які гідролізуються, групи галотаніну: листя сумаха - *Folia Rhois coriariae*. Листя скумпії - *Folia Cotini coggygiae*. Кореневища бадану - *Rhizomata Bergemae*. Кореневища і корені родовика – *Rhizomata et radices Sanguisorbae*. Кореневища змійовика - *Rhizomata Bistortae*.

Дубильні речовини, які гідролізуються, групи елаготаніну: супліддя вільхи - *Fructus Alni*.

Конденсовані дубильні речовини: кора дуба - *Cortex Quercus*. Кореневища перстачу - *Rhizomata Tormentillae*. Плоди чорниці - *Fructus Myrtilli*. Листя чорниці - *Folia Myrtilli*. Плоди черемхи - *Fructus Padi*. Листя чаю - *Folia Theae*. Трава приворотню звичайного - *Herba Alchemillae*. Кореневища та корені гадючника шестипелюсткового – *Rhizomata et radices Filipendulae hexapetalae*.

ЛРС, які містять іридоїди та гіркоти: корінь тирличу - *Radix Gentianae*. Листя бобівника трилистого - *Folia Menyanthidis*. Трава золототисячника - *Herba Centaurii*. Трава кропиви собачої - *Herba Leonuri*. Кореневища з коренями валеріани - *Rhizomata cum radicibus Valerianae*. Листя подорожника ланцетного – *Folia Plantaginis lanceolatae*. Трава очанки - *Herba Euphrasiae*. Трава вероніки - *Herba Veronicae*. Кора калини - *Cortex Viburni*. Квітки глухої кропиви білої - *Flores Lamii albi*.

ЛР і ЛРС, які містять ефірні олії.

Ациклічні монотерпеноїди: плоди коріандру - *Fructus Coriandri*. Листя, трава меліси - *Folia. Herba Melissaе*. Квітки лаванди - *Flores Lavandulae*.

Моноциклічні монотерпеноїди: листя м'яти перцевої - *Folia Menthae pipentae*. Листя шавлії - *Folia Salviae*. Листя евкаліпта - *Folia Eucalypti*.

Біциклічні монотерпеноїди: кореневища з коренями валеріани - *Rhizomata cum radicibus Valerianae*. Плоди ялівцю - *Fructus Junipen*. Плоди кмину - *Fructus Carvi*. Соснові бруньки - *Gemmae Pini*.

Сировинні джерела камфори: деревина камфорного лавру - *Lignum Cinnamomi*. Пагони ялиці сибірської – *Summittates Abietis*.

Сесквітерпеноїди: супліддя хмелю - *Strobili Lupuh*. Трава череди пониклої - *Herba Bidentis cernuae*. Бруньки берези - *Gemmae Betulae*. Листки берези - *Folia Betulae*. Бруньки тополі - *Gemmae Populi*. Прополіс – *Propolis*. Кореневища айру - *Rhizoma Calami*.

Сесквітерпенові лактони: кореневища та корені омани – *Rhizomata et radices Inulae*. Квітки ромашки - *Flores Chamomillae*. Трава полину гіркого - *Herba Absinthii*. Трава деревію - *Herba Millefolii*. Квітки деревію - *Flores Millefolii*. Квітки арніки - *Flores Arnicae*. Трава багна звичайного – *Herba Ledi palustris*.

Ароматичні сполуки: плоди анісу звичайного – *Fructus Anisi viilgaris*. Плоди фенхелю - *Fructus Foeniculi*. Трава чебрецю - *Herba Serpylh*. Трава чебрецю звичайного – *Herba Thymi vulgaris*. Трава материнки - *Herba Origanі*. Листки копитняка європейського свіжі - *Folia Asan europaеum*. Плоди і корені петрушки - *Fructus Petroselini, Radices Petroselini*. Корені любистку - *Radices Levistici*.

ЛР і ЛРС, які містять тритерпенові та стероїдні сапоніни.

Пентациклічні тритерпенові сапоніни: Корені солодки - *Radices Glycyrrhizae*. Насіння каштана - *Semina Hippocastani*. Квітки нагідок - *Flores Calendulae*; корінь аралії *Radices Araliae elatae*. Листя плюща - *Folia Hederae helіcis*. Кореневища з коренями

синюхи – *Rhizomata cum radicibus Polemoni*. Кореневища мильнянки лікарської - *Rhizomata Saponariae*.

Похідні олеанану: Трава остудника - *Herba Hermariae*. Трава аврану - *Herba Gratiolae*.

Похідні урсану: Листя ортосифону - *Folia Orthosiphonis staminei*.

Тетрациклічні тритерпенові сапоніни

Похідні дамарану: Корені женьшеню - *Radices Ginseng*.

Похідні циклоартану: Трава астрагалу шерстистоквіткового – *Herba Astragali dasyanthi*.

Сапоніни маловивченого складу: Кореневища з коренями заманихи високої - *Rhizomata cum radicibus Echinopanax*.

Стероїдні сапоніни: Кореневища та корені діоскореї – *Rhizomata cum radicibus Dioscoreae*. Трава якірців сланких - *Herba Tribuli terrestris*. Насіння гуньби сінної - *Semina Trigonellae foenum graeci*.

ЛРС, яка містить серцеві глікозиди.

Карденоліди: Листя наперстянки - *Folia Digitalis* (Наперстянка пурпурова - *Digitalis purpurea*); листя наперстянки шерстистої - *Folia Digitalis lanatae* (Наперстянка шерстиста - *Digitalis lanata*), насіння строфанту - *Semina Strophanthi* (Строфант комбе - *Strophanthus kombe*), с. щетинистий - *S. hispidus*, с. привабливий -- *S. gratus*. Трава горицвіту весняного – *Herba Adonis vernalis* (горицвіт весняний - *Adonis vernalis*); трава конвалії - *Herba Convallariae*; листя конвалії - *Folia Convallariae*, квітки конвалії - *Flores Convallariae* (Конвалія звичайна - *Convallaria majalis*). Трава жовтушника - *Herba Erysimum* (Жовтушник сивіючий (син. ж. розлогий) - *Erysimum canescens* (*E. diffusum*)).

Буфадієноліди: Цибулина луківки надморської - *Bulbi Scillae* (Луківка надморська - *Drimys (Scilla) maritima*).

ЛРС, яка містить алкалоїди.

Біогенні аміни і протоалкалоїди: Трава козлятника - *Herba Galegae*. Плоди перцю стручкового – *Fructus Capsici*. Трава ефедри - *Herba Ephedrae*. Бульбоцибулини пізньоцвіту свіжі – *Bulbotubera Colchici recens*.

Алкалоїди з конденсованими піролідиновим і піперидиновим кільцями (Тропановіалкалоїди): Листя, трава, корені беладонни - *Folia Belladonnae, Herba Belladonnae, Radices Belladonnae*. Листя блекоти - *Folia Hyoscyami*. Листя дурману - *Folia Stramonii*. Насіння дурману індійського – *Semina Daturae innoxiae*. Кореневища скополії карніолійської - *Rhizomata Scopoliae carniolicae*.

Піролізидинові алкалоїди: Кореневища з коренями жовтозілля - *Rhizomata cum radicibus Platyphylloides*.

Піридин - піпирідинові алкалоїди: Трава їжачника безлистого – *Herba Anabasis*. Трава лобелії одутлої - *Herba Lobelii*.

Хінолізидинові алкалоїди: Трава софори товстодої - *Herba Sophorae pachycarpa*. Трава термопсису ланцетовидного - *Herba Thermopsis lanceolatae*. Насіння термопсису - *Semen Thermopsis*. Трава термопсису почерговоквіткового - *Herba Thermopsis alterniflorae*. Трава плауна баранця - *Herba Huperziae*.

Хінолінові глікозиди: Хінна кора – *Cortex Chinae (Cortex Cinchonae)*.

Ізохіноліноні алкалоїди: Коробочки маку - *Capita Papavens*. Трава мачка жовтого - *Herba Glaucis flavi*. Трава чистотілу - *Herba Chelidoni*. Трава маклеї - *Herba Macleayae*. Листя і корені барбарису - *Folia Berberidis, Radix Berberidis*.

Індольні алкалоїди: Спориння (маткові ріжки) - *Secale cornutum* Корені раувольфії зміїної – *Radices Rauwolfiae serpentinae*. Трава барвінку малого - *Herba Vincae minoris*. Трава пасифлори - *Herba Passiflorae*. Насіння чилібухи (блювотний горіх) - *Semen Strichni (Semen Nux vomicae)*.

Пуринові алкалоїди: Листя чаю - *Folia Theae*. Насіння кави - *Semen Coffeae*.

Ізопреноїдні алкалоїди

Сесквітерпенові алкалоїди: Кореневища глечиків жовтих – *Rhizomata Nupharis lutei*.

Дитерпенові алкалоїди: Трава дельфінію сітчастоплодного - *Herba Delphinii dictyocarpae*. Трава дельфінію сплутаного – *Herba Delphinii confusi*. Трава аконіту джунгарського свіжа – *Herba Aconiti soongorici recens*. Аконіт джунгарський - *Aconitum soongoricum*. Тис ягідний - *Taxus baccata*.

Стероїдні алкалоїди (глікоалкалоїди): Трава пасльону дольчастого – *Herba Solani laciniati*. Кореневища з коренями чемериці - *Rhizomata cum radicibus Veratri*.

ЛРС, що містить різні групи БАР.

Чага, каланхое перисте, лікоподій, джерела алантоїну (огірочник лікарський, види живокосту, види квасолі), переступень білий і чорний, піретрум.

Додаток 3

**Лікарська рослинна сировина та лікарські рослинні засоби, що
включені до «Державної фармакопеї України», 2014**

Алтеї корені	Гірчака зміїного	Зірчастий аніс	Ламінарії слані
Алтеї листя	кореневища	Золотушник	Лимонна олія
Алтеї трава [^]	Глоду листя та	Золотушник	Лимоннику
Анісова олія	квітки	європейський	плоди
Анісу плоди	Глоду листя та	Імбир	Лимонної
Арніки квітки	квітки	Іпекакуани	вербени листя
Арніки настойка	Глоду плоди	корені	Липи квітки
Артишоку листя	Глоду плоди	Калачиків квітки	Льону насіння
Астрагала	Гречки трава	Калачиків листя	Любистку корені
монгольського	Гуньба	Касії	Маку дикого
корені	Деревій	вужколистої	пелюстки
Беладонни листя	Дивини квітки	плоди	Маруна дівоча
Беладонни листя	Дуба кора	Касії	Маслини листя
настойка	Дурману листя	гостролистої	Материнка
стандартизована	Дягелю	плоди	Материнки
Берези листя	лікарського	Касії листя	трава [^]
Бобівника	корені	Каскара	Меліси листя
трилистого листя	Евкаліпта листя	Китяток корені	Мирра
Болдо листя	Евкаліпта	Кола	Мирри настойка
Бузини квітки	прутовидного	Коричник	Мучниці листя
Бурі водорості	листя	Коричника	М'яти перцевої
Буркун	Евкаліптова олія	настойка	листя
Буркуну трава	Ефедри трава	Коричника	М'яточник
Валеріани корені	Ехінацеї блідої	китайського олія	чорний
Валеріани корені	корені	Коричника	Нагідок квітки
Вербени трава	Ехінацеї	цейлонського	Нагідок квітки
Верби кора	вужколистої	кори олія	Нагідок настойка
Вітекса	корені	Коричника	Наперстянки
священного	Ехінацеї	цейлонського	листя
плоди	пурпурової	листя олія	Несправжнього
Вовчуга корені	корені	Коріандр	женьшеню
Гадючник	Ехінацеї	Кропиви листя	корені
Гамамелісу листя	пурпурової	Крушини кора	Нирковий чай
Гарпагофітуму	корені [^]	Кульбаби	Пальми сереноа
лежачого корені	Ехінацеї	лікарської корені	плоди
Гвоздика	пурпурової	Кульбаби	Парило
Гвоздична олія	настойка [^]	лікарської трава з	Пасифлора
Гібіск	Ехінацеї	коренями	Пеларгонії
Гідрастису	пурпурової трава	Куркума	корені
канадського	Женьшень	яванська	Первоцвіту
кореневища	Звіробій	Лаванди квітки	корені
Гінкго листя	Звіробою трава	Лавандова олія	

Перстач прямостоячий	Родовика корені	Хмелю шишки
Перстачу	Розмаринова олія	Центела
пряmostoячoгo	Розмарину листя	Цетрарія ісландська
настойка	Розторопші плоди	Цитронелова олія
Пирію повзучого	Ромашки квітки	Чайного дерева олія
кореневища	Ромашки квітки	Чебрець
Плакун	Рускус шипуватий Рутка	Чебрець повзучий
Плюща звичайного	Сафлору квітки	Чебрець повзучий
листя	Сливи африканської	Чистотіл великий
Подорожник	кора	Чорниці плоди
ланцетолистий	Собача кропива	висушені
Подорожника	Собачої кропиви трава	Чорниці плоди свіжі
блошиного насіння	Собачої кропиви	Шавлії листя (Шавлія
Подорожника великого	настойка	лікарська)
листя	Солодки корені	Шавлії лікарської
Подорожника	Спориш	листя
яйцеподібного	Стручковий перець	Шавлії настойка
лушпиння	Стручкового перцю	Шавлії трилопатевої
Подорожника	настойка	листя
яйцеподібного насіння	стандартизована	Шандра звичайна
Полин гіркий	Тирлича корені	Шипшина
Померанця гіркого	Тирлича настойка	Яловець
екзокарпій і мезокарпій	Фенхель гіркий	Ясена листя
Приворотень	Фенхель солодкий	
Ратанії корені	Фіалка триколірна	
Ратанії настойка	(квітучі надземні	
Ревінь	частини)	
Римської ромашки	Хвоща стебла	
квітки	Хінного дерева кора	

ГОМЕОПАТИЧНІ ЛІКАРСЬКІ ЗАСОБИ

Гомеопатичні лікарські засоби

Гомеопатичні пілюлі насичені

Лікарська рослинна сировина для гомеопатичних лікарських засобів

Матричні настойки для гомеопатичних лікарських засобів

Методи приготування гомеопатичних базисних препаратів і потенціювання

Пілюлі для гомеопатичних лікарських засобів

ПОРАДНИК КОРИСТУВАЧА ІНФОРМАЦІЙНО-ПОШУКОВОЇ СИСТЕМИ

"Державний реєстр лікарських засобів України"

Після завантаження початкової сторінки системи перед Вами відкривається її робоча панель.

Зверху на панелі розташовані закладки:

[Початкова](#) | [Статистика](#) | [Пошук звичайних ЛЗ](#) | [Пошук імунобіологічних препаратів](#) | [Законодавство](#) | [Службовий вхід](#)

Щоб обрати потрібну закладку - натисніть на неї лівою клавішею «миші»

[Статистика](#) - виведе статистику зареєстрованих лікарських засобів на поточну дату.

[Пошук звичайних ЛЗ](#) - пошук звичайних лікарських засобів.

[Пошук імунобіологічних препаратів](#) - [пошук імунобіологічних препаратів](#).

[Законодавство](#) - нормативні акти по лікарських засобах.

[Службовий вхід](#) - [службовий вхід](#) для авторизованих користувачів.

[Пошук звичайних ЛЗ](#)

Помістіть курсор на закладці «[Пошук звичайних ЛЗ](#)» та натисніть ліву клавішу «миші». У відповідь буде відкрита форма для пошукового запиту:

Пошук лікарських засобів:

за номером реєстраційного посвідчення (РП) (не менше 4-х символів)

за назвою (не менше 5-х символів)

початок терміну дії РП

за МНН (не менше 5-х символів)

за кодом АТС (не менше 3-х символів)

за складом діючих речовин (не менше 4-х символів)

Ви маєте можливість обрати один із шість запропонованих критеріїв пошуку (натиснути потрібну кнопку) та зазначити необхідну для пошуку інформацію:

- за номером реєстраційного посвідчення (РП) - номер реєстраційного посвідчення (не менше 4-х символів);
- за назвою - торгову назву лікарського засобу (не менше 5-х перших символів);
- початок терміну дії РП – дату початку терміну дії РП;
- за МНН - міжнародну непатентовану назву (не менше 5-х символів перших символів) латинськими літерами);
- за кодом АТС - за кодом АТС (не менше 3-х перших символів) латинськими літерами;
- за складом діючих речовин – вкажіть діючу речовину (не менше 4-х перших символів) українськими літерами.

Потім натисніть кнопку .

У відповідь буде відкрита сторінка:

Результат пошуку за назвою ЛЗ: починається з "дикло"					
№ РП	Термін дії з/до	Назва/лікарська форма	Склад діючих речовин	Виробник	Заявник
1 2					
UA/8987/01/01	08.10.2008 08.10.2013	ДИКЛО-П Таблетки № 4, № 200	1 таблетка містить: парацетамолу 500 мг, диклофенаку натрію 50 мг	Метро Фармасютикалз Пвт. ЛтД., Індія ТОВ "Фармакс Груп", Київська обл., м. Бориспіль, Україна	Юнітек Інв. Лімітед, Гонконг
UA/8988/01/01	08.10.2008 08.10.2013	ДИКЛО-П Таблетки у стрипах in bulk № 1000	1 таблетка містить: парацетамолу 500 мг, диклофенаку натрію 50 мг	Метро Фармасютикалз Пвт. ЛтД., Індія ТОВ "Фармакс Груп", Київська обл., м. Бориспіль, Україна	Юнітек Інв. Лімітед, Гонконг
UA/10288	08.10.2008	ДИКЛО-П-ФАБМФКС	1 таблетка містить:	ТОВ "Фармакс-Група"	Юнітек Інв. Лімітед

Помістіть курсор на номер реєстраційного посвідчення (UA/8987/01/01) та натисніть ліву клавiшу «миші».

У відповідь буде відкрита картка:

Лікарський засіб (звичайний)	
Торгівельне найменування:	ДИКЛО-П
Виробник:	Метро Фармасютикалз Пвт. ЛтД., Індія ТОВ "Фармакс Груп", Київська обл., м. Бориспіль, Україна
Форма випуску:	Таблетки № 4, № 200
Реєстраційне посвідчення:	UA/8987/01/01
Модель МДЗ	МДЗ № 06.08.2010

Для перегляду інструкції по лікарському засобу натисніть посилання

Інструкція для медичного застосування

справа внизу картки.

Для перегляду додаткової інформації натисніть посилання

Додатково: Довідник ЛЗ України

[Пошук імунобіологічних препаратів.](#)

Помістіть курсор на закладці «[Пошук імунобіологічних препаратів](#)» та натисніть ліву клавiшу «миші».

У відповідь буде відкрита сторінка:

Пошук імунобіологічних препаратів:

за номером реєстраційного посвідчення (РП) (не менше 4-х символів)

за назвою (не менше 5-х символів)

початок терміну дії РП

Ви маєте можливість обрати один із трьох запропонованих критеріїв пошуку (натиснути потрібну кнопку) та зазначити необхідну для пошуку інформацію:

- за номером реєстраційного посвідчення (РП) - номер реєстраційного посвідчення (не менше 4-х символів);
- за назвою - торгової назви лікарського засобу (не менше 5-х перших символів);

➤ початок терміну дії РП – дату початку терміну дії РП.

Потім натисніть кнопку .

У відповідь буде відкрита сторінка:

Результат пошуку за назвою ЛІЗ: починається з "Анатоксин"				
№ РП	Термін дії з/по	Назва/лікарська форма	Виробник	Заявник
26/07-300200000	09.02.2007 09.02.2012	Анатоксин дифтерійної очищеної адсорбований зі зменшеною вмістом антигену рідкої (АДП-М-анатоксин) Суспензія для ін'єкцій по 0,5 мл (1 трициклина доза) або 1 мл (2 трициклина дози) в ампулах №10	ЗАТ "Харківське підприємство по виробництву імунологічних та лікарських препаратів "Біолік", Україна	ЗАТ "Харківське підприємство по виробництву імунологічних та лікарських препаратів "Біолік", Україна
27/07-300200000	09.02.2007 09.02.2012	Анатоксин дифтерійно-правцевий очищений адсорбований зі зменшеною вмістом антигену рідкої (АДП-М-анатоксин) Суспензія для ін'єкцій по 0,5 мл (1 трициклина доза) або 1 мл (2 трициклина дози) в ампулах №10	ЗАТ "Харківське підприємство по виробництву імунологічних та лікарських препаратів "Біолік", Україна	ЗАТ "Харківське підприємство по виробництву імунологічних та лікарських препаратів "Біолік", Україна
430/09-300200000	10.06.2009	Анатоксин дифтерійно-правцевий очищений адсорбований зі	Федеральне державне унітарне	Федеральне державне унітарне

Помістіть курсор на номер реєстраційного посвідчення () та натисніть ліву клавішу «миші»

У відповідь буде відкрита картка:

Лікарський засіб (імунобіологічний)	
Торгівельне найменування:	Анатоксин дифтерійно-правцевий очищений адсорбований зі зменшеною вмістом антигену рідкої (АДП-М-анатоксин)
Виробник:	ЗАТ "Харківське підприємство по виробництву імунологічних та лікарських препаратів "Біолік", Україна
Форма випуску:	Суспензія для ін'єкцій по 0,5 мл (1 трициклина доза) або 1 мл (2 трициклина дози) в ампулах №10
Реєстраційне посвідчення:	27/07-300200000
Наказ МОЗ	№64 від 09.02.2007
Термін дії реєстраційного посвідчення:	з 09.02.2007 по 09.02.2012

Для отримання інформації із розділу «[Законодавство](#)»: помістіть курсор на цей розділ () та натисніть ліву клавішу «миші».

**Перелік рекомендованих літературних джерел для виконання
курсової роботи з фармакогнозії**

1. Артемова, А. Комнатные растения исцеляющие и омолаживающие / А. Артемова. – СПб. : Диля, 2000. – 160с.
2. Биологический энциклопедический словарь / под ред. М. С. Гилярова. – М. : Сов. энциклопедия, 1989. – 478 с.
3. Визначник рослин України. К.: Урожай, 1965.
4. Державна фармакопея України: 2-е вид. 2014. Харків : Держ. підприємство «Укр. наук. Фармакопейний центр якості лікарських засобів». Т. 3, 732 с.
5. Гудвин, Т. Введение в биохимию растений : в 2-х т. / Т. Гудвин, Э. Мерсер. – М. : Мир, 1986. – Т. 1. – 318с.; Т. 2. – 320 с.
6. Дендрофлора України. Дикорослі і культивовані дерева і кущі. Голонасінні: Довідник. / М.А. Кохно., В.Ш. Гордієнко, Г.С. Захаренко та ін.– К.: Фітосоціоцентр, 2001. – 207 с.
7. Дендрофлора України. Дикорослі і культивовані дерева і кущі. Покритонасінні: ч. I. Довідник. / М.А. Кохно, Л.І. Пархоменко, А.У. Зарубенко та ін.; – К.: Фітосоціоцентр, 2003. – 451 с.
8. Дендрофлора України. Дикорослі і культивовані дерева і кущі. Покритонасінні: ч. II. Довідник / М.А. Кохно, Н.М. Трофименко, Л.І. Пархоменко та ін. – К.: Фітосоціоцентр, 2005. – 716 с.
9. Дикорастущие и культивируемые лекарственные растения их диагностика и применение : справ. / под ред. Л. М. Городнянская, А.Г. Сербин, Н. М. Ткаченко и др. – Х. : ХФИ, 1991. – 428 с.
10. Долгова, А. А. Руководство к практическим занятиям по фармакогнозии / А. А. Долгова, Е. Л. Ладыгина. – М. : Медицина, 1977. – 256 с.
11. Жизнь растений : в 6-ти т. / под ред. А. Л. Тахтаджана. – М. : Просвещение, 1982. – Т. 5, ч. 1. – 1980. – 430 с.; Т. 6, ч. 2. – 1980. – 511 с.; Т. 6. – 1982. – 543 с.
12. Зелена аптека / Ю. І. Корнієвський, О. І. Панасенко, В. Г. Корнієвська та ін. - Запоріжжя : Вид-во ЗДМУ, 2012. - 642 с.
13. Ковальов, В. М. Фармакогнозія з основами біохімії рослин : підруч. для вищ. фармац. установ освіти та фармац. ф-тів вищ. мед. установ освіти III–IV рівнів акредитації / В. М. Ковальов, О. І. Павлій, Т. І. Ісакова. – Х. : Прапор; НФаУ, 2000. – 703 с.
14. Кузьмина, К. А. Продукты пчеловодства и здоровье / К. А. Кузьмина. – Саратов : Изд-во Саратов. ун-та, 1986. – 151 с.
15. Лікарські рослини : енцикл. довід. / за ред. А. М. Гродзінський. – К. : Українська Радянська Енциклопедія, 1990. – 543 с.
16. Лікарська рослинна сировина та фітопрепарати : посіб. з фармакогнозії з основами біохімії лікар. рослин: Навч. посіб. для фармац. ВНЗО III – IV рівнів акредитації / Н. М. Солодовниченко, М. С. Журавльов, В. М. Ковальов. – Х. : НФаУ; Золоті сторінки, 2001. – 408 с.

17. Лекарственные растения (растения–целители) / А. Ф. Гаммерман, Г. Н. Кадаев, А. А. Яценко и др. – М. : Высш. шк., 1990. – 544 с.
18. Лекарственные свойства сельскохозяйственных растений / Б. М. Коршиков, Г. В. Макарова, Н. Л. Налетко и др., под общ. ред. М. И. Борисов, С. Я. Соколов. – 2–е изд., перераб. и доп. – Мн. : Ураджай, 1985. – 273 с.
19. Липа О.Л., Добровольський І.А. Ботаніка. Систематика нижчих і вищих рослин. – К.: Вища школа, 1975. – 400 с.
20. Муравьева, Д. А. Тропические и субтропические лекарственные растения / Д. А. Муравьева. – М. : Медицина, 1982.– 338 с.
21. Муравьева, Д. А. Фармакогнозия (с основами биохимии лекарственных растений) / Д. А. Муравьева. – М. : Медицина, 1978. – 656 с.
22. Мамчур З.І., Одінцова А.В. Літня навчальна практика з ботаніки: Навчально-методичний посібник для студентів біологічного факультету. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Ів. Франка, 2007. – 176 с.
23. Мінарченко В. М. Лікарські судинні рослини України (медичне та ресурсне значення) / Мінарченко В. М. - К. : Фітосоціоцентр, 2005. - 324 с.
24. Мінарченко В. М. Ресурсознавство. Лікарські рослини : навч.-метод. посіб. / Мінарченко В. М., Серета П. І. - К., 2004. - 71 с.
25. Науково-методичні основи обліку ресурсів лікарських рослин України : методичний посіб. / В. М. Мінарченко, І. А. Тимченко, Т. Д. Соломаха та ін. - К. : Фітосоціоцентр, 2013. - 72 с.
26. Нечитайло В.А., Кучерява Л.Ф. Ботаніка. Вищі рослини. – К.: Фітосоціоцентр, 2000. – 432 с.
27. Офіційні переліки регіонально рідкісних рослин адміністративних територій України (довідкове видання) / уклад. : Т. Л. Андрієнко, М. М. Перегрим. - К. : Альтерпрес, 2012. - 148 с.
28. Определитель высших растений Украины / Д. Н. Доброчаева, М. И. Котов, Ю. Н. Прокудин и др. – К. : Наук. думка, 1987. – 548 с.
29. Основы практической фитотерапии : учеб. пособие / В. Н. Ковалев, И. А. Зупанец, В. С. Кисличенко и др. – Х. : УкрФА, 1999. – 296 с.
30. Остапчук, И. Ф. Фитотерапия сердечно–сосудистых заболеваний / И. Ф. Остапчук. – К. : УСЭ, 1991. – 22с.
31. Палов М. Энциклопедия лекарственных растений / М. Палов; пер. с нем. – М. : Мир, 1998. – 467 с.
32. Практикум по фармакогнозии : учебное пособие для студентов высших учебных заведений / В. Н. Ковалев, Н. В. Попова, В. С. Кисличенко и др. – Х. : Изд–во НФаУ, «Золотые страницы», 2003. – 498 с.
33. Потульницький П.М., Первова О.О., Сакало Г.О. Ботаніка. Анатомія і морфологія рослин. – К.: Вища школа, 1971. – 354 с.
34. Растения тибетской медицины: Опыт фармакогностического исследования / С. М. Батарова, Г. П. Яковлев, С. М. Николаев и др. – Новосибирск : Наука, 1989. – 158 с.
35. Растительные лекарственные средства : справ. пособие / Н. П. Максютин, Н. Ф. Комиссаренко, А. П. Прокопенко и др. – К. : Здоров'я, 1985. – 279с.

36. Растительные ресурсы СССР: Цветковые растения, их химический состав, использование; Семейства Magnoliaceae – Limoniaceae. – Л. : Наука, 1984. – 460 с.
37. Растительные ресурсы СССР: Цветковые растения, их химический состав, использование; Семейства Ranales – Thymelaeaceae. – Л. : Наука, 1985. – 336 с.
38. Растительные ресурсы СССР: Цветковые растения, их химический состав, использование; Семейства Hydrangeaceae – Haloragaceae. – Л. : Наука, 1987. – 326 с.
39. Растительные ресурсы СССР: Цветковые растения, их химический состав, использование; Семейства Rutaceae – Elaeagnaceae. – Л. : Наука, 1988. – 357 с.
40. Растительные ресурсы СССР: Цветковые растения, их химический состав, использование; Семейства Caprifoliaceae – Plantaginaceae. – Л. : Наука, 1990. – 328 с.
41. Растительные ресурсы СССР: Цветковые растения, их химический состав, использование; Семейства Hippuridaceae – Lobeliaceae. – СПб. : Наука, 1991. – 200 с.
42. Растительные ресурсы СССР: Цветковые растения, их химический состав, использование; Семейство Asteraceae. – СПб. : Наука, 1993. – 352 с.
43. Пішак В. П. Фармацевтична ботаніка : морфологія / В. П. Пішак, В. В. Степанчук. - Чернівці : Медуніверситет, 2013. - 224 с.
44. Смик, Г. К. Корисні та рідкісні рослини України : слов.-довід. народних назв. – К. : УРЕ, 1991. – 412 с.
45. Соколов, С. Я. Справочник по лекарственным растениям. Фитотерапия / С. Я. Соколов, И. П. Замотаев. – М. : Медицина, 1988. – 436 с.
46. Сербін, А. Г. Фармацевтична ботаніка : підручник для вузів / А. Г. Сербін, Л. М. Сіра, Т. О. Слободянюк ; за ред. Л. М. Сірої. - Вінниця : Нова Книга, 2015. - 488 с.
47. Турищев, С. Н. Рациональная фитотерапия: Лечение травами / С. Н. Турищев. – М. : Информпечать, 2000. – 233 с.
48. Турищев, С. Н. Фитотерапия заболеваний органов дыхания : учеб. пособие для послевузовской подготовки врачей / С. Н. Турищев. – М. : ИТРК, 2001. – 110 с.
49. Фітотерапія в реабілітації хворих : зб. тез наук.-практ. конф., м. Київ, 14 жовт. 2003 р. / Мед. ін-т Укр. асоціації народної мед., редкол.: Г.А.Анохіна. – Кіровоград: Поліум, 2003. – 103 с.
50. Фармакогнозия : учеб. пособие для фармац. вузов и ф-тов / Н. В. Попова, Л. М. Городнянская, А. Г. Сербин, В. Н. Ковалев. – Х. : УкрФА, 1999. – 416 с.
51. Фармакогностический анализ лекарственного растительного сырья : учеб. пособие для фармац. вузов ин-тов / И. П. Банный, М. М. Литвиненко, О. А. Евтифеева и др. – Х. : НФАУ; Золотые страницы, 2002. – 88 с.
52. Фармацевтична енциклопедія / гол. ред. ради та автор передмови В. П. Черних. – К. : «Моріон», 2005. – 848 с.

53. Фитотерапия аллергических проявлений / В. С. Кисличенко, Л. В. Яковлева, В. А. Заболотный и др. – Х. : Харьков, 1998. – 110 с.
54. Фитотерапия в клинике внутренних болезней : учеб. пособие для вузов / Б. А. Самура, В. Ф. Черных, И. П. Банный и др. – Х. : НФаУ; Золотые страницы, 2003. – 415 с.
55. Фитотерапия в комплексном лечении заболеваний внутренних органов / А. А. Крылов, В. А. Марченко, Н. П. Максютин и др. – К. : Здоров'я, 1991. – 240 с.
56. Фитотерапия кожных болезней : справ. / В. Ф. Корсун, А. Е. Ситкевич, Ю. А. Захаров. – Мн. : Беларусь, 2001. – 446 с.
57. Фитотерапия неспецифических воспалительных заболеваний верхних дыхательных путей, трахеи и бронхов / Б. Л. Французов, С. Б. Французова, И. М. Фрегер. – К. : Здоров'я, 1995. – 119 с.
58. Фитотерапия: Лечение лекарственными травами / Д. Йорданов, П. Николов, А. Бойчинов, Т. В. Матвеева. – 2-е рус. изд., доп. – София : Медицина и физкультура, 1970. – 343 с.
59. Флора Восточной Европы, том IX. Коллектив авторов. Отв. ред. и ред. тома Н. Н. Цвелев. - СПб.: Мир и семья-95, 1996. – 456 с.
60. Флора Восточной Европы, том X. Коллектив авторов. Отв. ред. и ред. тома Н. Н. Цвелев. - СПб.: Мир и семья; Изд-во СПХФА, 2001. – 670 с.
61. Флора Восточной Европы, том XI. Коллектив авторов. Отв. ред. и ред. тома Н. Н. Цвелев. – М.; СПб.: Товарищество научных изданий КМК, 2004. – 536 с.
62. Флора СССР : в 12 т. / под общ. Ред. О.Д. Васюлина. – К. : Б.и., 1962.
63. Химическая энциклопедия : в 5 т. / гл. ред. Н. С. Зефирова. – М. : Большая Рос. энцикл., 1995.
64. Энциклопедический словарь лекарственных растений и продуктов животного происхождения : учеб. пособие / под ред. Г. П. Яковлева и К. Ф. Блиновой. – СПб. : Специальная литература, 1999. – 407 с.
65. Энциклопедический словарь медицинских терминов : в 3 т. / гл. ред. Б. В. Петровский. – М. : Сов. энцикл., 1982. - 343с.
66. Червона книга України. Рослинний світ. / - К. : Глобал консалтинг, 2009. - 912 с.
67. Фармакогносичне ресурсознавство з основами інтродукції лікарських рослин : навч. посіб. для студентів та провізорів інтернів вищих мед. та фармац. навч. закладів III-IV рівнів акредитації. 2-ге, допрац. і допов. вид. / О. В. Мазулин О. Ю. Коновалова, Т. К. Шураєва та ін. ; / під ред. О. Ю. Коновалової та О. В. Мазуліна. - К. : ЧП «Блудчий М. І.», 2013. - 200 с.
68. Фармацевтична енциклопедія / Гол. ред. ради та автор передмови В. П. Черних. - 3-тє вид. перероб. і допов. - К. : «МОРІОН», 2016. - 1952 с.
69. Фітокосметологія / Ю. І. Корнієвський, В. Г. Корнієвська, С. В. Панченко, Н. Ю. Богуславська ; - Запоріжжя : Вид-во ЗДМУ, 2016. - 397 с.
70. Яцик Р.М. Основи інтродукції та адаптації деревно-кущових видів рослин / Р.М. Яцик, Ю.І. Гайда, В.М. Гудима, – Івано-Франківськ: НАІР, 2017. – 175 с.
71. European Pharmacopoeia. 6th ed. Berlin : Heidelberg, 2010. – 780 p.

72. European Pharmacopoeia. 7th ed. Berlin : Heidelberg, 2012. – 800 p.
73. European Pharmacopoeia. 8th ed. Berlin : Heidelberg, 2013. – 650 p.

Список журналів, які можуть бути використаний для курсових робіт по фармакогнозії:

1. У світі рослин.
2. Світ медицини та лікарських рослин.
3. Провізор.
4. Рослинні ресурси.
5. Український ботанічний журнал.
6. Фармацевтичний журнал.
7. Фітотерапія. Часопис.
8. Фітотерапія в Україні.
9. Фармація.
10. Хіміко - фармацевтичний журнал.
11. Die Pharmazie
12. Fitoterapia
13. Journal Cannabis Therapeutics
14. Journal Herbal Pharmacotherapy
15. Journal Herbs, Spices & Medical Plants
16. Український реферативний журнал (Природничі науки. Медицина).
17. Український реферативний журнал «Джерело»